

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním
Criminal-Law Protection of Means of Payment against Counterfeiting and Madification

Student:

Bc. David Masný

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Bohuslav Halfar

Ostrava 2012

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. David Masný**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a
pozměňováním
Criminal-Law Protection of Means of Payment against Counterfeiting
and Modification

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Ochranné prvky platebních prostředků
 3. Právní úprava ochrany platebních prostředků se zaměřením na úpravu trestněprávní
 4. Praktické příklady padělání platebních prostředků
 5. Vyhodnocení účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BROŽ, Jiří a Michal HRADECKÝ. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání*. 1. vyd. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0.
GRŮŇ, Lubomír. *Peníze a právo*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 353 s. ISBN 978-80-244-2337-1.
ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Bohuslav Halfar**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 27.04.2012

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.

Ostrava, dne 6. dubna 2012

.....
Bc. David Masný

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat JUDr. Bohuslavu Halfarovi za cenné rady a připomínky, které mi poskytl při vypracování této diplomové práce.

Obsah

	Obsah.....	1
1	Úvod	2
2	Ochranné prvky platebních prostředků	5
2.1	Historický vývoj peněz.....	5
2.2	Současné platební prostředky	6
2.2.1	Bankovky a mince	7
2.2.2	Platební karty.....	8
2.2.3	Šeky	11
2.2.4	Ostatní platební prostředky	12
2.3	Ochranné prvky platebních prostředků	15
2.3.1	Ochranné prvky bankovek	15
2.3.2	Ochranné prvky platebních karet	21
2.3.3	Ochranné prvky šeků.....	23
3	Právní úprava ochrany platebních prostředků se zaměřením na úpravu trestněprávní	25
3.1	Vymezení základních pojmů	26
3.2	Stupnice hodnocení zdařilosti padělků bankovek	27
3.3	Trestné činy proti měně a platebním prostředkům	29
3.3.1	Trestný čin padělání a pozměnění peněz.....	30
3.3.2	Trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	34
3.3.3	Trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz.....	37
3.3.4	Zákonná ustanovení a další právní předpisy úzce související s trestněprávní ochranou platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním	39
3.4	Trestněprávní postih předmětné trestné činnosti v některých z dalších zemí Evropské unie	42
3.4.1	Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním ve Slovenské republice	42
3.4.2	Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním v Polské republice	44
3.4.3	Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním v Německu.....	45
4	Příklady padělání platebních prostředků z praxe	47
5	Vyhodnocení účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků	54
5.1	Statistické údaje.....	54
5.2	Vyhodnocení efektivnosti dosavadní trestněprávní úpravy ochrany platebních prostředků	58
6	Závěr.....	61
	<i>Seznam použité literatury a pramenů</i>	<i>64</i>

1 Úvod

Hovoříme-li v současné době o platebních prostředcích, většina občanů naší společnosti si vybaví v této souvislosti samotné papírové bankovky či mince, jimiž hradí dennodenně své nákupy či jim poskytované služby jinými osobami, či si pod tímto pojmem vybaví zahraniční měnu, se kterou se setkávají během svých zahraničních pobytů.

V dané souvislosti je však nutno mít na paměti, že pod pojem platební prostředky řadíme nejen samotné papírové bankovky či mince, které se nám dostávají během různých transakcí každodenně do našich rukou, ale lze zde zařadit i šeky, platební karty, příkazy k úhradě či cenné papíry, které požívají stejnoprávní ochranu jako ony mince či bankovky měny naší či zahraniční.

S platebními prostředky, ať již ve formě samotných mincí či bankovek, nebo ve formě šeků, platebních příkazů k úhradě či cenných papírů, se můžeme setkávat v různých odvětvích našeho právního řádu, a to ve sféře práva veřejného, kde řadíme právo ústavní, trestní, finanční nebo veřejnou správu, či ve sféře práva soukromého, zahrnujícího oblast práva rodinného, pracovního, občanského nebo obchodního.

V rámci právních vztahů ve všech těchto odvětvích našeho právního řádu dochází totiž také k tzv. toku finančních prostředků.

Ve sféře práva veřejného tak v obchodních vztazích se např. kupující mimo jiné zavazuje uhradit prodávajícímu kupní cenu, stanovenou v kupní smlouvě, v pracovněprávních vztazích je zaměstnavatel zavázán vyplatit mzdu svému zaměstnanci za odvedenou práci na podkladě smlouvy pracovní, v rámci práva rodinného jsou zavázány osoby s vyživovací povinnostmi přispívat na výživu osoby jiné.

Rovněž tak bychom mohli konstatovat i finanční transakce probíhající v sektoru práva veřejného, zahrnující zejména platby různých poplatků či plnění daňových povinností.

Aniž si to sami tedy uvědomujeme, s různými druhy platebních prostředků se každý z nás dostává do styku každým dnem.

Současně je však v souvislosti s každodenním uváděním platebních prostředků do oběhu nutno poukázat v nynější době i na skutečnost, že celý svět, a tedy i naše země, prochází již po dobu několika let obdobím hospodářské krize, která s sebou přináší nezaměstnanost a v souvislosti s tím i pro mnohé občany právě nedostatek financí k uspokojování jejich potřeb na úrovni, na kterou byli dříve zvyklí, nedostatek finančních

prostředků k plnění svých zákonných povinností plynoucích pro ně z různých odvětví našeho právního řádu.

Na druhé straně pak stále vyspělejší, a navíc v porovnání s vývojem cen jiného zboží určeného k uspokojování lidských potřeb také stále levnější, počítačová technika, může v důsledku výše uvedeného v mnohých případech některé jedince svádět k tomu, že pomocí lehce dostupných technických prostředků a materiálů k tomu určených, i přes dostatečné ochranné prvky jednotlivých platebních prostředků, v zájmu svého vlastního obohacení tyto platební prostředky neoprávněně pomocí uvedených zařízení v různých kvalitách padělají a dále uvádějí do oběhu, aniž by si v mnohých případech uvědomovali, jaké přísné sankce jsou za tato jednání naším právním řádem stanoveny.

Navíc je nepochybné, že uvedeného jednání se v mnohých případech mohou dopouštět někteří jedinci i z pouhé zvědavosti, zda jim toto jejich jednání při následném udávání takových padělků projde, mladí lidé pak i z pouhé nudy či za účelem ověření si své vlastní šikovnosti při práci s osobními počítači a počítačovou technikou vůbec.

Právě s ohledem na všechny shora konstatované skutečnosti jsem jako téma své závěrečné diplomové práce zvolil téma týkající se ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním, a to se zaměřením na trestněprávní ochranu před takovýmto jednáním.

V rámci celé práce bych se chtěl nejprve zaměřit po velmi krátkém náhledu na samotný historický vývoj platebních prostředků na vlastní vymezení pojmu platebních prostředků, se kterými se občané dostávají do styku během svých každodenních aktivit, a to i dále s poukazem na jejich základní ochranné prvky.

Následně, z hlediska v současnosti platného trestního zákoníku České republiky, bych chtěl blíže analyzovat základní právní úpravu ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním, a to nejen se zohledněním právní úpravy platné do konce roku 2009, ale i srovnáním dané právní úpravy s právní úpravou jiných států, zejména pak se zdůrazněním nikoli nízkých sankcí za toto protiprávní jednání, závažnou formou zasahující ekonomiku každé země, a objasnit rozdíl mezi paděláním a pozměňováním, kdy některé skutečnosti bych následně prezentoval i konkrétními případy plynoucími ze samotných soudních rozhodnutí, tedy případy z praxe.

Cílem mé práce tedy, i s přihlédnutím k dostupným statistickým údajům, mapujícím v posledních desetiletích počet osob stíhaných a následně i obžalovaných z jednoho z nejzávažnějších trestných činů namířených vůči naší ekonomice, jakož i s přihlédnutím k běžně veřejnosti dostupným údajům na internetových stránkách České národní banky, je, za

využití jedné z kvantitativních metod, konkrétně pak metody statistické analýzy, vyhodnocení, zda stávající právní úprava ochrany platebních prostředků z hlediska trestněprávního je právní úpravou dostatečně účinnou, kdy k uvedenému účelu bude využito i grafické zobrazení vývoje předmětné trestné činnosti.

2 Ochranné prvky platebních prostředků

Dříve, nežli se začneme zabývat problematikou trestněprávní ochrany platebních prostředků, nelze se alespoň v krátkosti nezmínit o samotném vzniku peněz, jejich historickém vývoji, o různých druzích platebních prostředků a o jednotlivých ochranných prvcích platebních prostředků užívaných v našem státním zřízení.

2.1 Historický vývoj peněz

Z hlediska historického je nutno mít na paměti, že peníze neexistovaly odjakživa. „V počátcích rozvoje dělby práce a směny docházelo k naturální směně neboli k barterovým obchodům, v jejichž průběhu se směňoval jeden druh zboží nebo služby přímo za jiný druh, zpočátku dokonce ve zcela náhodném, a teprve později v určitém, obchodními zvyklostmi stanoveném, kvantitativním poměru.“¹

S dalším rozvojem dělby práce tato praxe začala činit problémy, když ten, kdo zboží nabízel, neměl zájem o zboží toho, komu bylo nabízeno, ale měl zájem o zboží třetí osoby.

Z uvedeného důvodu došlo tedy k vyčlenění určitého druhu zboží ze spotřeby a k jeho následné přeměně na tzv. plnohodnotné peníze neboli peníze komoditní – tedy na to zboží, které se stalo všeobecně všemi přijímaným a které mohlo následně zprostředkovávat oběh všech ostatních druhů zboží.

Nejprve zmíněnou funkci plnilo takové zboží, jako byly např. kožešiny, plátno, med či dobytek, kdy vše ale záleželo také na geografických a přírodních podmínkách té či oné země. Tak k uvedenému účelu v Číně sloužil porcelán, v Africe velbloudi, v severní Evropě ryby. Později vhodnou formou takovýchto plnohodnotných peněz začaly být drahé kovy, jako zlato a stříbro. Ty byly totiž snadno dělitelné, dělením neztrácely svou hodnotu, daly se slévat do slitků, nekazily se.

A výše zmíněné bylo již prvním krokem k výrobě mincí.

„První mince byly vyraženy kolem r. 640 až 630 př. n. l. v Lýdii (dnešní západní Turecko)“², kdy však mincovní systém byl omezen zásobami drahých kovů, které měly

¹ JÍLEK, Josef, prof. Ing. CSc. *Peníze a měnová politika*. 1. vydání. Praha: Grada, Publishing, a.s., 2004. 744 s., ISBN 80-247-0769-1. str. 17

² BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání*. 1. vydání. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 3

jednotlivé země k dispozici, přičemž ražba mincí bývala dále zpravidla výsadou samotného panovníka. Nedostatečné zásoby drahých kovů se pak staly postupně brzdou rozvoje směny a hospodářství.

K urychlení oběhu drahých kovů se tak z výše uvedeného důvodu začalo využívat uložení těchto kovů u zlatníků, kteří vystavovali na takováto uložení papírové stvrzenky, obsahující údaj o uloženém množství kovů a jejich ryzosti. Tyto stvrzenky bylo možno použít kdykoli nejen k opětovnému vyzvednutí si uložených hodnot, ale i k zaplacení jinému obchodníkovi. Jinými slovy lze říci, že zmíněné stvrzenky byly vlastně první formou bankovky neboli papírových peněz.

První papírové stvrzenky v pevných hodnotách, které byly užívány jako peníze, již tiskli Číňané v 11. století.

„Na území dnešní České republiky byly papírové peníze v tehdejší Rakousko-Uhersku zavedeny dekretem císařovny Marie Terezie v roce 1762. Vydáváním papírových zlatek konvenční měny zvaných bankocedule byla zmocněna Vídeňská městská banka.“¹

Souběžně však se samotným zavedením papírových peněz a s jejich výrobou a užíváním docházelo samozřejmě i v minulosti k padělání těchto platebních prostředků. Podobně jako v současnosti se však zmíněné jednání považovalo za těžké protiprávní jednání, které bylo postižitelné rozmanitými tresty, odvislými od jednotlivých států a jednotlivých období, a to od deportace, která znamenala pro hříšníka mnohdy nejmilosrdnější trest, přes trest usekávání rukou, hozením za živa do vroucí vody či oleje, až po popravu. V našich zemích se padělatelství trestalo smýkáním, trestem ohněm, škrcením či zabavením majetku.

2.2 Současné platební prostředky

„Vznikem Československého státu v roce 1918 byly dány předpoklady pro zavedení československé měny, jejímž základem se stala československá koruna“².

S dalším vývojem naší měny, v souvislosti i s historickým vývojem naší země a s následným rozdělením Československé socialistické federativní republiky na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku, nesoucí s sebou i oddělenou měnu, jakož i

¹ BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání*. 1. vydání. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 3

² GRŮŇ, Lubomír. *Peníze a právo*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 353 s. ISBN 978-80-244-2337-1. str. 76

v návaznosti na další vývoj v oblasti financí a bankovníctví, lze v současné době mezi platební prostředky v naší republice užívané zahrnout:

- a) bankovky a mince
- b) platební karty
- c) šeky
- d) ostatní platební prostředky.

2.2.1 Bankovky a mince

Jestliže se máme zabývat problematikou bankovek a mincí jakožto platebních prostředků, nutno předně uvést, že v rámci naší republiky a našeho státního zřízení „výhradní právo vydávat bankovky a mince, jakož i mince pamětní“¹ přísluší České národní bance, kdy peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, dělicí se na sto haléřů.

Současně je nutno mít na paměti, že ve smyslu zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, toliko právě Česká národní banka je oprávněna sjednávat tisk bankovek a ražbu mincí, a dozírat i na ochranu a bezpečnost do oběhu nevydaných bankovek a mincí, jakož i na úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných a vyřazených bankovek a mincí.

Shora zmíněné zákonné ustanovení se však týká pouze naší, tedy české, měny.

Hovoříme-li v souvislosti s ochranou platebních prostředků jako takových před jejich paděláním či pozměňováním, a v souvislosti s tím i o bankovkách a mincích, pak v daném směru bankovkami lze rozumět papírové bankovky různých nominálních hodnot, a to jak měny tuzemské, tak i měny zahraniční (např. švýcarského franku, amerického dolaru apod.), zatímco mincemi rozumíme kovové peníze rovněž různých nominálních hodnot, a taktéž měny tuzemské či zahraniční.

V dané souvislosti, konkrétně v souvislosti s otázkou mincí, a v souvislosti s problematikou paděláním a pozměňování platebních prostředků, je nutno mít na paměti, jak již vyplynulo shora, že „součástí naší peněžní soustavy jsou i pamětní mince, a proto i tyto při paděláním nebo pozměnění je třeba považovat za padělané nebo pozměněné peníze, pokud jsou ještě v oběhu“.²

¹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v platném znění. § 12

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2118

Pokud dojde k výskytu padělané bankovky nebo mince, resp. k samotnému podezření výskytu takového padělku, stává se Česká národní banka Praha a její pobočky v rámci České republiky garantem ověření pravosti jednak v případě tuzemské měny, tak také v případě měny zahraniční. V případě, že se zjistí její pravost, vrací se zabavená mince nebo bankovka osobě, u níž byly zadrženy.

Oproti uvedenému však již nejsou součástí soustavy zákonných peněz a nepoživají ochrany před paděláním či pozměněním ve smyslu níže uvedených zákonných ustanovení trestního zákoníku např. zlaté dukáty, které bývají raženy u příležitostí různých pamětních událostí státního či světového významu nebo k jejich výročí. To však neznamená, že jejich padělání nemůže být trestné, avšak lze jej případně toliko postihnout dle příslušných zákonných ustanovení trestního zákoníku, zaměřených na ochranu majetku, kdy konkrétně by se za splnění dalších v zákoně stanovených podmínek mohlo např. jednak o trestný čin podvodu.

2.2.2 Platební karty

Platební karty patří v současné době k platebním prostředkům reprezentujícím moderní způsob platby. Od doby vydání vůbec první platební karty na celém světě společností Diners Club v roce 1950 se platební karty osvědčily v praktickém životě každého z nás natolik, že v současné době využívají možnost platby touto formou stovky miliónů lidí na celém světě.

Důvod, proč tomu tak je, tedy proč oblíbenost platby formou platební karty stále stoupá, je velmi prostý – jednak není nutno mít stále, a mnohdy i poměrně vysokou, hotovost při svých nákupech při sobě, jednak je zde podstatným způsobem sníženo riziko našeho okradení jinými.

Platební karty můžeme dělit z různých hledisek.

Podle formy zúčtování můžeme platební karty dělit na:

- a) debetní (což jsou platební karty, které jsou většinou pevně svázány s běžným účtem)
- b) kreditní (kdy takováto platební karta není svázána s běžným účtem a klient pomocí ní nakupuje produkty tzv. na úvěr)

- c) charge karty (tedy karty, které pracují na podobném principu jako karty kreditní, avšak s tím rozdílem, že na konci měsíce majiteli karty je zasíláno vyúčtování se stanovenou dobou splatnosti, kdy platba se pak provádí jednorázově)
- d) nákupní úvěrové karty (kdy se však jedná o karty, které jsou vydávány nebankovními institucemi a od běžných kreditních karet se liší cenou karty, výší úročení a omezenou použitelností. Jako příklad lze v dané souvislosti uvést OK kartu nebo Aura kartu).

Podle způsobu provedení pak lze platební karty rozdělit na:

- a) elektronické karty (ty patří mezi nejrozšířenější typ karet v České republice, kdy jejich majitelé je používají pouze pro transakce, které jsou online ověřovány v kartovém centru),
- b) embosované karty (u nichž jsou veškeré základní informace plasticky vyraženy na samotné kartě a platba touto kartou probíhá tak, že obchodník vloží kartu do imprinteru a otiskne všechny údaje z karty na účet, který pak zákazník podepíše).

Z hlediska použití karet dělíme platební karty na:

- a) domácí (jejichž nevýhodou může být využití toliko k výběrům z bankomatů a placení v obchodech jen na území České republiky)
- b) mezinárodní (jejichž územní použitelnost je neomezená, kdy majitelé těchto karet mohou tyto používat nejen v České republice, ale také v zahraničí).

Dalším možným rozčleněním platebních karet je jejich členění podle použité technologie. Tak můžeme platební karty rozdělit na platební karty

- a) s magnetickým proužkem (kdy na tomto proužku jsou v podstatě uloženy veškeré informace o majiteli a kartě nutné pro provedení platby a jediným údajem na proužku chybějícím je PIN)
- b) s čipovou technologií (umožňují větší zabezpečení uložení PINu a nasazení karet pro elektronické transakce bez nutnosti ověření v centru)
- c) hybridní karty (jež obsahují jednak magnetický proužek, jednak čip)
- d) virtuální karty (používané toliko pro platby na internetu).

Dále můžeme platební karty rozčlenit i podle asociací (kdy tyto mají svá specifická loga a názvy podle příslušných asociací), či podle bank, která je vydávají. Je současně v dané

souvislosti nutno mít na paměti i tu skutečnost, že platební karty mohou vydávat i takové subjekty, jako jsou letecké společnosti, cestovní kanceláře či autokluby.

S ohledem na vše výše uvedené k platebním kartám je tedy evidentní, že právní úprava vydávání a užívání platebních karet je mnohem složitější nežli u bankovek a mincí.

Navíc v případě platebních karet neexistuje „jako u bankovek a mincí, centrální subjekt, který by shromažďoval padělané platební karty“¹.

Právní ochranu před paděláním a pozměňováním takového platebního prostředku ve smyslu níže uvedených zákonných ustanovení trestního zákoníku požívají pak konkrétně nepřenositelné platební karty identifikovatelné podle jména nebo čísla.

Jinými slovy bankovní platební kartou tak v daném směru rozumíme platební prostředek vydaný bankou, kdy „jeho fyzikální charakteristiky včetně materiálu, konstrukce, vlastností a rozměrů musí být v souladu s mezinárodními technickými normami vydávanými Mezinárodní organizací pro normalizaci“².

Takováto platební karta tak musí obsahovat:

- a) označení vydavatele platební karty
- b) jméno držitele platební karty
- c) číslo platební karty
- d) platnost platební karty
- e) záznam dat, tedy magnetický proužek, mikročip, optický či jiný speciální záznam (kdy údaje zde obsažené jsou předmětem utajení před nepovolanými osobami a příslušná banka je povinna zabezpečit je před zneužitím).

Banka, která výše uvedené platební karty vydává, váže jejich použití na správnou volbu osobního identifikačního kódu nebo na prokázání totožnosti předložitele, případně na ověření jeho podpisu podle podpisového vzoru.

Právní ochranu však náš právní řád poskytuje nejen v daném směru platebním kartám vydávaným našimi, tedy jinými slovy tuzemskými bankami, ale i za shodných podmínek poskytuje zmíněnou ochranu také zahraničním platebním kartám (např. American Express apod.).

¹ BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělaní*. 1. vydání. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 10

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2132

2.2.3 Šeky

V případě šeků se jedná vůbec o nejstarší typ bezhotovostního platebního styku. I když v současné době představují již výše zmíněné platební karty největšího konkurenta v oblasti bankovních produktů, využívají se šeky i nadále, a to i přesto, že jsou podstatně méně, i z hlediska technologického, chráněny před paděláním či pozměňováním než samotné bankovky.

„Šek je cenný papír, který obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce šeku jiné osobě, a to pravidelně bance, u níž má pohledávku (zpravidla ve formě účtu), se kterou je oprávněn šekem disponovat, aby vyplatila oprávněnému majiteli šeku peněžitou částku uvedenou na šeku zpravidla z jeho běžného účtu (resp. úvěrového účtu).“¹

Problematika náležitostí šeků, jakož i způsob jejich užití, je podrobnějším způsobem řešena v zákonu č. 191/1950 Sb., zákonu směnečném a šekovém, v platném znění, který je v souladu s Ženevskými konvencemi, jež jsou považovány za mezinárodně platné dohody, a podle nichž je šekové právo upraveno v mnoha zemích.

Ve smyslu citovaného zákonného předpisu tak „šek obsahuje:

1. označení, že jde o šek, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána
2. bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu
3. jméno toho, kdo má platit (šekovníka)
4. údaj místa, kde má být placeno
5. datum a místo vystavení šeku
6. podpis výstavce“.²

Podobně jako v případě platebních karet je možno i šeky rozčlenit na více druhů.

Základním členěním šeků je členění podle toho, jak lze práva z šeku převádět na další osoby. Tak můžeme šeky rozdělit na :

- a) šeky na řad (ordrešek)
- b) šeky na jméno (rektašek, au nom šek)
- c) šeky na majitele (au porter šek).

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2138

² Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, č.II, §1

Hovoříme-li o šecích, je nutno v souvislosti s nimi, jakož i v souvislosti s výše uvedenými platebními kartami, se zmínit rovněž o tzv. záručních šekových kartách. Takovouto kartou je rozuměna „zajišťující identifikační záruční karta vydaná v rámci Zaručeného šekového systému v České republice výstavci šekovníkem a její úlohou je osvědčovat oprávnění výstavce šeku při inkasování nebo jiném použití šeku.“¹ Svým vzhledem je tedy záruční šeková karta podobná běžným bankovním kartám, kdy obsahuje jednak své číslo, číslo šekového účtu, expirační dobu, podpisový vzor majitele účtu i bezpečnostní znak hologram, a ve své podstatě i splňuje podmínky nepřenosnosti a identifikovatelnosti podle jména či čísla.

2.2.4 Ostatní platební prostředky

Kromě výše již uvedených platebních prostředků (platebních karet a různých šeků) nabízejí zejména banky svým klientům k realizaci plateb v bezhotovostním styku i další produkty, které lze pod platební prostředky podřadit, a které také požívají ochrany před jejich paděláním či pozměňováním.

Těmito mohou být např. elektronické peníze, příkazy k zúčtování ve formě příkazu k úhradě nebo příkazu k inkasu, směnky, dokumentární akreditivy, dokumentární inkasa a další.

Elektronickými penězi, jakožto jedním z druhů elektronického platebního prostředku, rozumíme elektronický peněžní prostředek, který uchovává peněžní hodnotu v elektronické podobě. Jinými slovy „elektronickými penězi je peněžní hodnota, která představuje pohledávku za vydavatelem, je uchovávána na elektronickém peněžním prostředku, je vydávána proti přijetí peněžních prostředků v hodnotě ne nižší, než je hodnota vydávaných elektronických peněz, a je přijímána jako platební prostředek jinými osobami než jejich vydavatelem.“²

Zmíněnými elektronickými penězi jsou tak v našich podmínkách zejména tzv. elektronické peněženky, které jsou ve své podstatě obdobou platebních karet. Elektronické peněženky se nabíjejí z bankovních účtů v terminálech a následně slouží k placení zboží a

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2136

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2134

služeb v jednotlivých provozovnách. Navíc za elektronické peníze lze považovat ve výše uvedeném smyslu i tzv. home banking, neboli domácí bankovníctví, kdy majitel příslušného účtu může pomocí domácího počítače realizovat některé peněžní transakce, jako je např. převod finančních prostředků ve prospěch účtu jiného.

Mezi další platební prostředky lze zařadit příkazy k zúčtování, které lze realizovat dvěma způsoby.

Banky provádějí tuzemský platební styk pro své klienty

- a) formou úhrady
- b) inkasní formou placení.

Pod pojmem úhrady nutno rozumět operace realizované na podkladě příkazu, který dal příkazce své bance za účelem převedení peněžních prostředků ve prospěch účtu příjemce. Inkasní formou placení pak rozumíme operace realizované na základě příkazu bance příjemcem za účelem převedení peněžních prostředků z účtu plátce ve prospěch účtu příjemce.

Směnkou, coby dalším z platebních prostředků, lze rozumět cenný papír, který je mimo jiné rovněž používán jako bezhotovostní platební prostředek. Samotnou definici směnky v zákoně již výše uvedeném, tedy v zákoně č. 191/1950 Sb., směnečném a šekovém, sice nalézt nelze, nicméně v rámci teorie je směnka definována jako „*dlužnický cenný papír, vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určitá osoba (směnečný dlužník) zavazuje majiteli směnky zaplatit v určitém místě a čase peněžní částku na směnce uvedenou s tím, že jde o závazek přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní*“¹.

Směnky mohou být směnkami na řad (když směnka je vždy vydávána ve prospěch individuálně určené osoby), nebo mohou být papírem na jméno (tzv. rektasměnka, au nom směnka). Oproti šekům však nemůže mít formu cenného papíru na majitele (na doručitele).

Náležitosti směnky vyplývají, podobně jako u šeku, ze zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, kdy daný předpis dále rozlišuje směnky na směnky vlastní a směnky cizí.

Ve smyslu příslušného zákonného ustanovení tohoto právního předpisu směnka cizí „obsahuje:

1. *označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána*
2. *bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu*

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2137

3. *jméno toho, kdo má platit (směnečníka)*
4. *údaj splatnosti*
5. *údaj místa, kde má být placeno*
6. *jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno*
7. *datum a místo vystavení směnky*
8. *podpis výstavce.*“¹

Směnka vlastní pak obsahuje v podstatě tytéž náležitosti, pouze s tím rozdílem, že místo bezpodmínečného příkazu zaplatit obsahuje bezpodmínečný slib výstavce zaplatit a dále postrádá jako samostatnou položku jméno osoby, která je povinna platit, neboť u směnky vlastní je touto osobou vždy výstavce.

Konečně mezi platební prostředky zahrnujeme i dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso.

Dokumentárním akreditivem lze rozumět písemný závazek banky, který je vystaven na podkladě žádosti jejího klienta, že poskytne třetí osobě nebo na její řad určité plnění, jestliže budou však splněny do určité doby akreditivní podmínky. Zmíněný instrument je výhodný zejména pro dodavatele, jelikož jim zajišťuje při splnění předem stanovených akreditivních podmínek zaplacení pohledávky bankou otevírající akreditiv.

Dokumentární inkaso pak představuje příkaz prodávajícího, dodavatele či vývozce, jež je doložený dokumenty o zboží, své bance, aby pro něj sama nebo prostřednictvím své korespondenční banky inkasovala od kupujícího, odběratele či dovozce určitou peněžní částku proti předání stanovených dokumentů. Oproti dokumentárnímu akreditivu je tento bezhotovostní platební prostředek výhodný pro prodávajícího, dodavatele a vývozce, jelikož jim zaručuje, že odběratel nenabude dispozice se zbožím na základě předávaných dokumentů, aniž by zboží uhradil.

Právní úprava obou výše uvedených instrumentů, alespoň v rámcové formě, je obsažena v obchodním zákoníku, konkrétně v ust. § 682 a následujících, a je dále doplněna i mezinárodními obchodními zvyklostmi, jež byly kodifikovány Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.

¹ Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, čl.I, §1

2.3 Ochranné prvky platebních prostředků

Jak již bylo nastíněno výše, v rámci našeho právního řádu existuje v oblasti financí a bankovníctví celá řada různých platebních prostředků. S ohledem na to, že na jedné straně jsou tyto platební prostředky vydávány oprávněnými vydavateli, a na straně druhé se vždy ve společnosti vyskytují lidé, kteří se snaží nekalými způsoby získávat finanční prostředky pro svou potřebu, kdy mezi tyto způsoby náleží i padělání platebních prostředků, chrání každý vydavatel platebních prostředků tyto tzv. ochrannými prvky.

V současné době jsou těmito ochrannými prvky vybavovány nejen bankovky, ale i další ze shora již uvedených platebních prostředků, tedy i platební karty či šeky.

2.3.1 Ochranné prvky bankovek

Bankovky jako takové považujeme i s ohledem na vše již výše konstatované za nejdéle a nejvíce rozšířený platební prostředek, se kterým se ve své podstatě v dnešní době setkáváme po celý život, a to již od našeho dětství. Platební styk uskutečňovaný prostřednictvím hotových peněz je totiž stále významnou formou způsobu plateb uskutečňovaných na našem trhu, a to i přes stále se rozšiřující platby prostřednictvím bezhotovostního platebního styku.

Vždyť již v dětství si chodíme za peníze nakupovat sami různé sladkosti, ve škole mnohdy sami hradíme pomocí finančních prostředků, které nám svěřili rodiče, stravné, sami nakupujeme za ušetřené peníze svým nejbližším drobné dárky na narozeniny či Vánoce.

Nelze tedy rozhodně říci, že by byl mezi námi někdo, kdo by ve svých rukou nedržel a posléze neuplatnil nějakou papírovou bankovku.

Každá papírová bankovka naší měny, tedy měny CZK, je však opatřena v zájmu zabránění před jejím paděláním či pozměňováním řadou ochranných prvků.

K základním ochranným prvkům bankovek české měny náleží:

- a) vodoznak
- b) ochranný okénkový proužek
- c) ochranná vlákna
- d) soutisková značka
- e) skryté obrazy

- f) opticky proměnlivá barva
- g) iridescentní pruh
- h) mikrotext.

Ad a) Vodoznak

Tento ochranný prvek u bankovek je zřetelně viditelný při pohledu proti světlu. Je při něm použito tzv. lokální stupňovitosti, tedy kombinace pozitivního – tmavého, a negativního – světlého, s různými stupni odstínů. Na bankovkách naší měny je umístěn ve střední části širokého nepotištěného okraje a tvoří ho vždy portrét osobnosti vyobrazené na bankovce. Tak např. na bankovkách nominální hodnoty 1000,- CZK je uvedeným způsobem zobrazen František Palacký, na bankovkách nominální hodnoty 500,- CZK Božena Němcová, na bankovkách nominální hodnoty 2000,- CZK Ema Destinová. Navíc při pohledu z lící strany je tento portrét stranově obrácený oproti portrétu na bankovce vytištěnému.

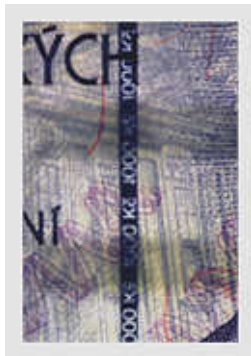
Obrázek 2.3.1a

Ad b) Ochranný okénkový proužek

Jedná se o proužek z umělé metalizované hmoty, který je zapuštěný do papíru a na jeho povrch vystupuje vždy po několika milimetrech. Okénka stříbřité či zlatavé barvy (podle nominální hodnoty bankovky a podle doby jejího vydání) pak zdola nahoru obsahují čitelný mikrotext, u stříbřité barvy označující toliko nominální hodnotu bankovky, u barvy zlatavé pak nejen nominální hodnotu bankovky, ale i označení ČNB. Při pohledu na bankovku je vidět pouze vystupující část proužku na lící straně, při pohledu proti světlu je však proužek vidět z obou stran jako souvislá tmavá linka s prosvítajícím mikrotextem.

Obrázek 2.3.1b

Ad c) Ochranná vlákna

Jedná se o ochranný prvek, který je nejlépe zřetelný na bílých okrajích bankovek. Ve své podstatě tímto ochranným prvkem jsou v papíru zapuštěná a pouhým okem viditelná vlákna oranžové barvy v délce 6 mm. „Část ochranných vláken může však být v normálním světle neviditelná a rozsvítí se v pásmu UV záření“¹, jiná vlákna mohou pod zdrojem UV záření pak zcela změnit svou barvu.

Umístění barevných ochranných vláken na jednotlivých bankovkách je naprosto specifické, kdy lze konstatovat, že neexistují dvě bankovky se shodným postavením těchto vláken.

Obrázek 2.3.1c

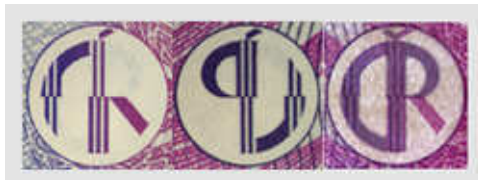
Ad d) Soutisková značka

Jedná se o značku, kterou jsou opatřeny rovněž všechny bankovky naší měny. Tato značka je kruhová, kdy z jedné strany bankovky je viditelná pouze jedna část této značky a z druhé strany pak část zbývající. Teprve v průhledu proti světlu je zmíněná značka vidět celá a její jednotlivé linky na sebe přesně navazují. Je to dáno tím, že u pravých bankovek dochází k současnému tisku aversní a reversní kresby.

¹ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1.vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0. str. 22

Tuto soutiskovou značku vytvářejí u bankovek novějších vzorů písmena „ČR“, u bankovek staršího data vydání (např. u bankovek nominální hodnoty 1000,- CZK z let 1993 až 1996) pak písmeno „C“, ve kterém je vloženo písmeno „S“.

Obrázek 2.3.1d

Ad e) Skrytý obrazec

Tento ochranný prvek je umístěn na lících stranách bankovek, v ornamentech na rameni, případně nad ramenem, portrétu. I pro laika se stane viditelným v případě, že sklopíme bankovku do úrovně očí, a to do vodorovné polohy proti zdroji světla. Je tvořen vždy číselným údajem, který vlastně označuje nominální hodnotu bankovky (tedy 100, 200, 500, 1000, 2000 či 5000). Zvláštností uvedeného ochranného prvku je však skutečnost, že při pohledu na něj z delší strany bankovky je obrazec tmavý, z kratší strany pak světlý.

Obrázek 2.3.1e

Ad f) Optický proměnlivá barva

Zmíněný ochranný prvek je rovněž založen na tzv. světelném efektu. Segment vytištěný na bankovce speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, z jakého úhlu se bankovka sklopí proti dopadajícímu světlu. Tak barva zlatá, kterou vidíme např. na lící straně bankovky nominální hodnoty 500,-CZK u květu, se při sklopení bankovky proti světlu změní na barvu zelenou.

Obrázek 2.3.1f

Ad g) Iridescentní pruh

*„Iridescentní potisk je součástí dodávky papíru. Zaujímá vymezenou plochu bankovky bez ohledu na tisk obrazce, který jej překrývá“.*¹

Iridescentní vlastně znamená duhově proměnlivý. Jedná se o pruh o určité šířce (u bankovek nominální hodnoty 1000 CZK vzoru z roku 1996 se jednalo o šířku 20 mm), který je umístěn na lícní straně bankovek vyšších nominálních hodnot, blíže pravému okraji. Při sklopení bankovky získává slabý barevný nádech s kovovým odleskem. Na tomto pruhu jsou pak negativně, tedy jako světlá, vyznačena čísla označující nominální hodnotu bankovky.

Obrázek 2.3.1g

Ad h) Mikrotext

Tento ochranný prvek je na bankovkách tištěn jak tiskem z hloubky, tak i tiskem z plochy. Jeho umístění je u jednotlivých bankovek individuální, na lícní straně bývá ve velkém hodnotovém čísle, v podtisku textů na levé straně, kolem portrétu apod. Na všech bankovkách je však vždy na lícní straně v pruhu základní barvy vybíhajícím do pravého bílého okraje skryt mikrotext číselně označující hodnotu bankovky, na rubové straně rovněž

¹ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1.vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0. str. 40

v pruhu základní barvy u pravého okraje. Zde je k mikrotextu užito pak slovní nebo číselné vyjádření hodnoty bankovky.

Obrázek 2.3.1h

Veškeré bankovky jsou pak tištěny na speciálním ceninovém papíře, na který jsou kladeny náročnější požadavky, než by mohl plnit konzumní papír. *„Papír určený pro bankovky musí mít větší pevnost a pružnost, odolnost vůči rozlámání při přehýbání i proti natržení. Musí snést několik tisíc dvojohybů, vydržet vysoký tlak tiskových válců a mít nízkou opacitu (průsvitnost), aby se potisky líce a rubu navzájem nerušily.“*¹

Kromě výše zmíněných ochranných prvků bankovek naší měny, které jsou i laikem postřehnutelné pouhým okem, nutno ale uvést, že *„existují ještě další ochranné prvky, které vydavatel platebního prostředku použije nebo může použít při zhotovení platebního prostředku, ale ty z pochopitelných důvodů jsou určeny pouze pro odborníky na úseku odhalování padělatelů platebních prostředků a nelze je zveřejňovat.“*²

Podobně jako jsou ochrannými prvky chráněny před paděláním a pozměňováním bankovky naší měny, jsou různými ochrannými prvky chráněny i bankovky měny cizí.

Jelikož Česká republika se stala v roce 2004 členem Evropské unie, a byť měna EURO není zatím naší státní měnou, je vhodné na tomto místě se alespoň velmi okrajově zmínit i o některých ochranných prvcích této měny, se kterou se setkávají naši občané při svých zahraničních cestách.

K základním ochranným prvkům této měny patří především vodoznak, ochranný proužek, proužek s hologramem a iridiscenční proužek, které jsou ochrannými prvky

¹ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1.vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0. str. 20

² BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání.* 1. vydání. Praha 4:Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 28

bankovek nižších nominálních hodnot, konkrétně pak bankovek o hodnotách 5, 10 a 20 EURO.

Oproti tomu, co bylo uvedeno o ochranných prvcích u bankovek české měny, je zde tedy jakožto ochranný prvek využit proužek s hologramem, kdy při naklánění bankovky se motiv na hologramu mění z hodnotového čísla bankovky na symbol EURO na duhovém pozadí.

Bankovky v nominálních hodnotách 50, 100, 200 a 500 EURO pak jakožto ochranné prvky využívají také vodoznaku a ochranného proužku, ale i medailonu s hologramem a opticky proměnlivé barvy.

V případě medailonu s hologramem se jedná o prvek, založený na tom, že při naklánění bankovky se na hologramu mění motiv zde uvedený z hodnotového čísla bankovky na okno nebo portál, přičemž v pozadí od okraje hologramu k jeho středu při tomto naklánění se postupně zobrazují duhové soustředěné kruhy složené z mikropísma.

Ve všech výše uvedených případech bylo hovořeno o hologramu. Pokud hovoříme o hologramu v souvislosti s ochranou cenin, máme na mysli tzv. ražený hologram. „*Ražený hologram využívá odražené světlo od supertenké kovové fólie a může mít dva až tři plastické obrazy, při malém vychýlení je vidět vždy jen některý z nich v proměnlivých barvách. Pak se nazývá kinegram.*“¹ Samotná tato fólie je pak překryta několika, až dvanácti, ochrannými vrstvami, z nichž jedna je destruktivní, kdy při jakémkoli pokusu o sejmutí hologramu z papíru jej zničí.

2.3.2 Ochranné prvky platebních karet

Podobně jako jiné platební prostředky mají rovněž platební karty své specifické ochranné prvky.

Nejvíce rozšířenými platebními kartami u nás jsou takové, které mají na zadní straně magnetický proužek, na nějž je možno zapisovat data na tři stopy, přičemž vydavatelé karet využívají pouze dvě z nich. „*Na těchto stopách je kromě dalších zakódovaných dat uvedeno jméno držitele, číslo a datum platnosti karty.*“²

¹ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1.vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0. str. 39

² BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání.* 1. vydání. Praha 4:Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 74

Jelikož však zmíněný typ karet s ohledem na stále pokročilejší technický vývoj bylo možno nejspíše padělat, i vydavatelé postupně tyto karty mění v současné době za karty, na nichž jsou potřebná data zapisována na čipu. I když jde o mnohem bezpečnější způsob uchování zanesených dat, výroba takovýchto karet sama o sobě je rozhodně mnohem finančně náročnější.

Měli-li bychom se blíže zabývat problematikou ochranných prvků, jimiž by měly být platební karty chráněny před jejich paděláním, lze k dané prezentaci uvedené problematiky využít jednu z nejčastějších platebních karet u nás užívaných, konkrétně tedy platebních karet VISA.

Čísla těchto platebních karet vždy začínají číslem „4“ a jsou třináctimístná ve skupinách 4-3-3-3 nebo šestnáctimístná ve skupinách 4-4-4-4. Ve všech případech však tato čísla zasahují do hologramu. Prvních 6 čísel pak identifikuje samotnou vydavatelskou banku. Hologram, v daném případě letící holub, má třírozměrný efekt, kdy při pohybu kartou proti světlu pohybuje pták křídly. K dalším ochranným prvkům dané karty pak patří i modro-bílo-zlatý emblém VISA na bílém poli, orámovaný mikrotextem. K dalším ochranným prvkům lze pak zařadit zvláštní znamení, tzv. letící písmeno „V“ na přední straně karty a ve středu pod UV světlem zřetelně letícího holuba.

Obdobné ochranné prvky jako u karty VISA lze vysledovat i u dalších platebních karet, např. u platební karty MasterCard, jež rovněž využívá v rámci uvedeného speciální číslici, jíž číslo karty začíná (v daném případě se jedná o číslici „5“), jakož i hologramů, loga MasterCard s dvěma propojenými kruhy v barvě červené a žluté, doplněného současně i samotným názvem dané asociace.

Jelikož s ohledem na množství různých platebních karet, které jsou v současné době i v rámci naší země občany využívány a uplatňovány, není rozhodně možné u té či oné platební karty konkrétněji specifikovat všechny ochranné prvky, jimiž jsou tyto karty proti případnému paděláním chráněny, když navíc laické veřejnosti zmíněné skutečnosti nemohou být ani známy z důvodu utajení některých ochranných prvků, nelze ani danou problematiku ochranných prvků platebních karet blíže rozebrat.

Navíc je nutno mít na paměti i tu skutečnost, že „v poslední době padělatelé karet přestali napodobovat detailně platební karty.“¹ K samotné výrobě padělaných karet využívají

¹ BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a paděláním*. 1. vydání. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 77

toliko čistý bílý plast s magnetickým proužkem na druhé straně či takovýto plast s jednoduchým nápisem na straně čelní s potiskem v barvě stříbrné či zlatavé a s magnetickým proužkem na straně rubové. Zmíněné plasty jsou totiž běžně dostupnými polotovary, např. určenými pro výrobu klubových karet, kdy ovšem svými rozměry odpovídají platebním kartám a po nahrání získaných dat na magnetický proužek je možno tyto použít např. k výběru finanční hotovosti z bankomatů.

Zdokonaleným způsobem získávání dat z magnetických proužků platebních karet, jakýmkoli způsobem chráněných, jakož i PINu těchto karet, je upevnění nejrůznějších přídatných zařízení na bankomaty, která pomocí snímacího zařízení umožňují nahrát nebo bezdrátově přenést data z magnetického proužku karty či nahrát zadávaný kód PIN na klávesnici. I tímto způsobem získané údaje pak umožňují následnou neoprávněnou výrobu kopií platebních karet neboli jinými slovy jejich padělků.

2.3.3 Ochranné prvky šeků

Aby bylo možno považovat cenný papír za šek, musí tento obsahovat podstatné náležitosti, které byly již zmíněny v předcházející kapitole. V případě absence jakékoli ze zákonem stanovených náležitostí se pak daná listina neboli šek považuje za neplatnou. Naše banky však dále kromě zmíněných náležitostí požadují, aby na šeku bylo uvedeno rovněž bankovní spojení plátce, konstantní symbol a číslo šeku.

K nejčastěji používaným typům šeků můžeme nepochybně zařadit šeky cestovní a tzv. eurošeky.

Cestovní šeky řadíme z hlediska historického k nejstarším metodám bezhotovostního platebního styku na světě. Historicky první cestovní šek vydala totiž již v roce 1891 společnost American Express.

Cestovní šeky jako takové ve své podstatě nahrazují peněžní hotovost. Slouží jednak jako prostředek k placení, jednak je můžeme proměnit i zpětně na hotovost. Pokud by došlo k tomu, že bychom šek ztratili nebo by došlo k jeho odcizení, je zde mnohem větší ochrana oproti jiným běžným platebním prostředkům, zejména bankovkám, neboť použití šeků je vázáno na držitelův vlastnoruční podpis. K další ochraně tohoto platebního prostředku, které lze snad i zahrnout mezi ochranné prvky, náleží rovněž samotné číslo šeku, pod kterým je

tento šek evidován, takže v případě nahlášení ztráty či odcizení je ztíženo možné zneužití šeku a je tím umožněna dokonce i jeho náhrada.

Hlavními měnami, ve kterých se cestovní šeky vystavují, jsou americký dolar, EURO, anglická libra či švýcarský frank, a to v různých hodnotách, odpovídajících však hodnotám bankovek dotyčné měny. Na každém šeku musí být takovýto údaj, tedy hodnota šeku, měna či název finanční instituce, která cestovní šek vydala, zřetelně vyznačen. Doba, na kterou se šeky obvykle vystavují, se nejčastěji pohybuje od 6 do 12 měsíců, ovšem existují i šeky vystavené na dobu neurčitou.

Eurošeky pak považujeme za produkt mezinárodní bankovní asociace EUROPAY Int., provozující tento systém v Evropě a celém Středomoří již po řadu desetiletí.

Eurošeky jsou z jiného pohledu de facto určitou modifikací soukromého šeku, kdy jeho součástí je také záruční karta potvrzující bonitu šeku a zaručující jeho proplacení. Eurošeky lze pak použít jednak při bezhotovostním platebním styku, jednak i k výběru hotovosti na přepážkách členských bank.

Při uplatňování eurošeků je však nezbytné se prokázat svým cestovním pasem, jakož i danou záruční kartou. Dále musí být každý vypsáný šek podepsán shodně s podpisovým vzorem uvedeným na záruční kartě, což společně s pasem zkontroluje příjemce šeku.

I když vše shora uvedené zcela jistě nelze v pravém slova smyslu podřadit pod ochranné prvky daného platebního prostředku, nepochybně uvedená opatření slouží k tomu, aby nebyly v nadměrné míře tyto předmětné platební prostředky padělány či pozměňovány, i když i přes tato opatření nelze, podobně jako u jiných platebních prostředků, uvedené zcela vyloučit.

Řada šeků v rámci jejich ochrany před neoprávněnými zásahy, spočívajícími v jejich padělání či pozměňování, je dále tištěna i na speciálním papíře s vodoznakem, kdy texty a zobrazení na rubových stranách jsou tištěny tzv. hlubotiskem, což již k ochranným prvkům daného platebního prostředku nepochybně náleží. Zmíněné se ovšem netýká všech šeků.

Přestože tedy veškeré výše zmíněné skutečnosti a markanty lze považovat za určité ochranné prvky před paděláním šeků, může šek v praktickém životě vlastně vystavit kdokoli, přičemž k podkladu může použít také v podstatě jakýkoli materiál, který neobsahuje žádné ochranné prvky.

3 Právní úprava ochrany platebních prostředků se zaměřením na úpravu trestněprávní

Padělání a pozměňování peněz či jiných platebních prostředků je vlastně „*naprosto speciálním a jedinečným druhem podvodu, historicky velmi starý, který je využíván i v době vysoké ochrany platidel ochrannými prvky obtížně technicky napodobitelnými, a přes relativně vysoké tresty za spáchání tohoto trestného činu*“¹ i jevem stále ve větší míře se v současné společnosti vyskytujícím.

V dané souvislosti lze alespoň okrajově nahlédnout i do historie padělaných peněz na našem území.

První výskyt padělaných mincí na našem území se datuje již za doby vlády Alexandra III. Velikého, kdy padělání mincí přetrvává následně až do 19. století. Padělatelské dílny na území našeho současného státu se začínají objevovat v druhé polovině 15. století a začátkem 16. století v Koněpruských jeskyních, v nichž byly nalezeny také zbytky plechu po vyseknutých mincích a zachovalá razidla.

Padělatelská činnost v průběhu historie zažila ovšem svůj největší rozmach až po odluce od Rakouska-Uherska, kdy československé bankovky z 20. let 20. století se považovaly za velmi kvalitní, a proto také vzbudily zájem u padělatelů. Největší oblibou těchto padělatelů se stala pětisetkoruna, jejímž hlavním výtvarníkem byl Alfons Mucha. Tehdy se do oběhu dostalo 225 000 padělaných pětisetkorun, a díky obrovskému tlaku na československou měnu došlo k stáhnutí pětisetkorun z oběhu a dokonce došlo k jejich zániku jako zákonného platidla.

Falzifikace platidel se i v uvedeném období dopouštěli padělatelé přesto, že za falzifikaci peněz byl stanoven dle zákona o padělání a pozměňování peněz, přijatého Revolučním národním shromážděním dne 22. května 1919, „*trest od deseti do patnácti let odnětí svobody a při přitěžujících okolnostech, zejména při padělání peněz ve vysoké úhrnné hodnotě, při poškození měny či recidivě, mohlo být uloženo i doživotí*“.² Velmi tvrdé tresty za falzifikaci peněz byly pak zmírněny zákonem z 22. prosince 1921, na podkladě něhož mohl soud uložit místo sazby deseti až patnácti let trest těžkého žaláře v rozpětí jednoho až pěti let.

V současnosti je zejména ochrana peněz proti padělání a pozměnění, a to nejen peněz české měny, ale i peněz cizozemských či jiných než tuzemských (v daném případě měny

¹ KOLMAN, Jiří. *Ochrana ekonomických zájmů*. 1. vydání. Praha 2011: Vysoká škola regionálního rozvoje, s.r.o. 107 s. ISBN 978-80-87174-05-0. str. 101

² GROSSMANNOVÁ, Dagmar, ŠTEFAN, Jan. *Peníze v proměnách času*. 1. vydání. Ostrava 2007: MARQ. 217s. ISBN 978-80-86840-28-4. str. 84

Evropské unie, neboli měny EURO), realizována v rámci trestního zákoníku naší republiky v souladu i s mezinárodními smlouvami, konkrétně s Úmluvou o potírání penězokazectví, jež byla vyhlášena ve Sbírce zákonů v únoru roku 1932, a kterou podepsaly i jiné státy než naše republika, mj. Německo, Spojené státy americké, Rakousko, Belgie, Velká Británie, Polsko, Čína, Kuba, Dánsko či Španělsko nebo Francie, a řada dalších.

Ve smyslu zmíněné Úmluvy se státy zavázaly, že „*pro obecný trestný čin bude potrestán:*

- 1) *kdo podvodně falešné peníze jakkoli zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoli prostředku,*
- 2) *kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu,*
- 3) *kdo cokoli podniká k tomu konci, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo si opatřil, věda, že jsou falešné,*
- 4) *kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní,*
- 5) *kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje neb jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz neb k porušení peněz.“¹*

S ohledem i na samotný charakter předmětných trestných činů jsou pak tyto trestné činy v rámci v současné době platného a účinného trestního zákoníku České republiky, tedy v rámci zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění, zařazeny mezi trestné činy hospodářské, upravené konkrétně ve zvláštní části citovaného právního předpisu v hlavě VI., Dílu I.

V dané souvislosti je zde na místě rovněž uvést, že právě „*hospodářská kriminalita je i v zemích s vyspělou tržní ekonomikou považována za závažný společenský i trestně-politický problém, což vyplývá nejen ze vznikajících materiálních škod, ale také z ohrožení fungování společnosti jako celku, neboť ekonomická situace v každém státě může být na jedné straně zdrojem blahobytu a na druhé straně i zdrojem krizí, které ohrožují stabilitu dané společnosti*“².

3.1 Vymezení základních pojmů

K samotnému pochopení významu trestněprávní ochrany platebních prostředků je nutno nejprve objasnit i pojmy či slovní spojení, jako jsou padělek, padělání a pozměňování platebních prostředků a prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání.

¹ Úmluva č. 15/1932 Sb., úmluva o potírání penězokazectví, čl. 3

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2107

Slovem padělek obvykle lidé označují jakýsi výsledek činnosti, neboli výsledek děje. Obsahuje zejména předponu „pa-“ označující jakousi druhořadost, nedokonalost neboli jakýsi podvod. Kořen slova „del“ pak označuje v češtině výkon činnosti. Při skloubení uvedeného pak padělanými penězi rozumíme *„české nebo jiné než tuzemské peníze, které byly padělány, tedy vyhotoveny bez oprávnění s použitím zařízení a materiálů, které nebyly původně určeny k výrobě peněz nebo které nebyly drženy nebo použity v souladu se zákonem, a s cílem, aby vypadaly jako pravé“*¹. Jinými slovy jsou padělanými penězi rozuměny jakékoliv napodobeniny, které vzhledem ke své kvalitě mohou být při udávání, byť jen za určitých okolností, zaměněny s penězi pravými, a tak se dostat do oběhu.

Padělání pak vyjadřuje činnost, jejímž prostřednictvím může kterýkoliv subjekt nejen pro svou vlastní potřebu vyrobit nepravé platební prostředky, které se pak sám či prostřednictvím jiného snaží uplatnit v běžném obchodním styku jako platební prostředky pravé, platné. Samozřejmě úplným vyhotovením peněz nelze chápat jejich vyhotovení tím způsobem, že musí nutně obsahovat všechny ochranné prvky pravých bankovek.

Pozměňovanými platebními prostředky pak rozumíme takové prostředky, které byly z neplatných platebních prostředků upraveny neoprávněně tak, aby nabyly dojmu platných platebních prostředků, anebo aby při pozměnění platebních prostředků nižší hodnoty nabyly dojmu platebních prostředků hodnoty vyšší.

Prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání pak rozumíme *„všechny ty ochranné prvky, jejichž smyslem je ochránit peníze před jejich paděláním, a které lze samostatně držet, např. ochranný okénkový proužek v metalické barvě s čitelným negativním mikrotextem, speciální barvy, ochranná oranžová vlákna“*².

3.2 Stupnice hodnocení zdařilosti padělků bankovek

Jelikož v posledních letech došlo k prudkému rozvoji výpočetní techniky a její dostupnosti téměř pro každého občana, zlepšuje se a zdokonaluje ruku v ruce s tímto také grafická kvalita samotných padělků.

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha:C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2117

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha:C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2118

Stupeň zdařilosti v oběhu zajištěných padělaných bankovek české měny pak posuzuje Česká národní banka jakožto jejich výhradní vydavatel.

Podle zdařilosti těchto padělků, neboli podle míry jejich nebezpečnosti, lze padělané bankovky rozčlenit do pěti stupňů:

a) Stupeň nebezpečnosti „1“ – velmi nebezpečný falzifikát

Při tomto způsobu padělání používají padělatelé shodné tiskové techniky, jakož i dokonalý materiál. Ochranné prvky bývají jimi velice dobře napodobené. K odhalení padělků tohoto typu může dojít pouze podrobným studiem bankovky, při využití všech technických prostředků k ověření pravosti bankovky dostupných, tedy nikoli jen technických prostředků dostupných každému občanovi. V rámci běžného života a při každodenních mnohých finančních transakcích jsme de facto proti takovýmto padělkům jako občané totiž naprosto bezmocní. Pozitivní zprávou pro nás snad může být toliko skutečnost, že i dle údajů ČNB nebyl tento typ padělků dosud v České republice zaznamenán.

B) Stupeň nebezpečnosti „2“ – nebezpečný falzifikát

Hlavní charakteristikou těchto padělků bankovek je částečné použití tiskových technik, jakými jsou tištěny bankovky pravé, kdy jednotlivé ochranné prvky se rovněž vyznačují velmi dobrou kvalitou napodobení a celkový dojem z takového padělku je klamavý.

c) Stupeň nebezpečnosti „3“ – zdařilý falzifikát

V případě padělaných bankovek tohoto stupně nebezpečnosti padělatelé používají při tisku jednak jiné tiskové techniky, nežli je tomu u tisku bankovek pravých, kdy i napodobené ochranné prvky mívají nekvalitní provedení nebo některé z nich dokonce na napodobeninách bankovek chybí. Do této skupiny padělků se zařazují převážně padělky zhotovené pouze autotypickým tiskem, nebo vytištěné laserovými nebo inkoustovými tiskárnami.

d) Stupeň nebezpečnosti „4“ – méně zdařilý falzifikát

V takovýchto případech padělatelé používají při tisku naprosto jiné tiskové techniky, a to většinou jen jednu techniku, kdy některé části tisku zcela chybí a ochranné prvky nebývají ani napodobovány. V případě udání tohoto padělku do oběhu jde ze strany příjemce buď o naprosto laxní přístup, nebo k uvedenému dochází např. v důsledku nepříznivého prostředí, ve chvatu či při nedostatku světla.

e) Stupeň nebezpečnosti „5“ – neumělý falzifikát

Jedná se o nejméně zdařilé napodobeniny bankovek či jiných platebních prostředků, kdy ochranné prvky zcela chybí a již na první pohled, i pro úplného laika, je zcela zřejmé, že se jedná o padělek.

Bylo-li výše hovořeno o technických prostředcích, pomocí nichž má i laik možnost odhalit u bankovek, zda se jedná o padělek či nikoli, k těmto nepochybně mnohdy může postačit prostá lupa. Dále to jsou různé druhy testovacích zařízení, kdy k nejběžnějším a také nejdostupnějším patří tužkové detektory (fixy) - těmito lze ověřit pravost bankovek různých měn, s výjimkou kanadského dolaru. „*Barva čáry na pravé bankovce je žlutá, pokud se jedná o padělek, tak barva čáry je šedá*“¹. K přenosným testovacím zařízením pak můžeme zařadit rovněž kapesní tester, odhalující přítomnost ochranných prvků viditelných pod UV zářením, přičemž rovněž existují i UV stolní testery.

Další zařízení jsou pak již určená pro odborníky a jsou propojena s výpočetní technikou, mikroskopem, případně s videokamerou. Pomocí nich dokážeme zjistit např. i složení použitých papírů, hologramů, tisk mikrotextů a další markanty.

3.3 Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

Jak již bylo uvedeno výše, základní trestně právní úprava ochrany měny a platebních prostředků před paděláním a pozměňováním je obsažena v současné době v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, v rámci úpravy trestných činů hospodářských, zejména pak v ustanoveních § 233 až § 235, kdy zmíněná právní úprava, pokud se týká samotného vymezení předmětných trestných činů, de facto, až na drobné výjimky, převzala i právní úpravu danou trestním zákonem č. 140/1961 Sb., avšak výrazně upravila výši trestů odnětí svobody, které lze pachatelům za předmětné trestné činy příslušnými soudními orgány uložit, přičemž o případných rozdílech v daných úpravách bude pojednáno níže.

Současně již na tomto místě je nutno uvést, že náš právní řád poskytuje ve smyslu níže uvedených ustanovení před paděláním a pozměňováním i právní ochranu penězům a

¹ BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání*. 1. vydání. Praha 4: Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0. str. 29

platebním prostředkům jiným než tuzemským (tedy nejen cizozemským penězům, ale i měně EURO) a tuzemským i zahraničním cenným papírům (neboli listinám, „ve kterých je vtěleno určité právo, toto právo je přitom s listinou spojeno tak úzce a neoddělitelně, že bez ní nemůže být zásadně uplatněno ani převedeno a se zánikem listiny rovněž zaniká“¹).

„Cenné papíry jsou nejdůležitějším a nejvíce obchodovaným instrumentem finančního trhu, jejichž prostřednictvím dochází k soustředování a redistribuci volných peněžních prostředků“². Takovými cennými papíry mohou být zejména akcie, zátižní listy, dluhopisy, kupóny, ale i směnky a šeky, podílové listy, opční listy a další.

3.3.1 Trestný čin padělání a pozměnění peněz

Nejzávažnějším trestným činem proti měně a platebním prostředkům, což plyne nepochybně i z pouhého zařazení do předmětného zákoníku v rámci daného Dílu I., hlavy VI., je trestný čin padělání a pozměnění peněz dle § 233.

Zmíněné zákonné ustanovení v nejširším slova smyslu chrání samotnou měnu, jakož i bezpečnost a funkčnost peněžního styku, kdy uvedeného trestného činu se dopustí ten, kdo

- sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze, nebo jen prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání,
- padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty,
- padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty.

Co vlastně rozumíme padělanými či pozměněnými penězi, stejně jako co si lze představit pod pojmem prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bylo blíže rozebráno v kapitole 3.1.

S ohledem na uvedené je tedy nutno v souvislosti s daným trestným činem blíže ještě objasnit pojem opatření si a pojem přechovávání, jakož i pojem udání do oběhu.

Opatřením ve smyslu ust. § 233 trestního zákoníku lze chápat vlastně jakýkoli způsob získání či nabytí padělaných nebo pozměněných peněz, případně prvků peněz sloužících

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2170

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2171

k jejich ochraně. Takto lze uvedené získat, resp. nabýt, např. koupí, výměnou za jinou věc, krádeží, podvodem, nebo i jejich výrobou.

Přechováváním pak rozumíme jakoukoli dispozici s uvedenými věcmi, která však současně nesplňuje podmínku jejich nabytí či udání (může se tak jednat např. o převoz těchto věcí z jednoho místa na jiné nebo jejich ukrytí pro druhou osobu).

Pro naplnění znaku udání (čímž rozumíme udání do oběhu) stačí jakékoliv pachatelovo odevzdání padělaných nebo pozměněných peněz jako pravých jiné osobě, např. při prodeji cizozemských peněz, při půjčce, při placení za poskytnuté služby, při dání peněz do zástavy nebo při darování. Udáním dojde k předisponování těchto peněz na jiného, a tím k jejich uvedení do oběhu. Není rozhodující, zda pachatel vyvinul aktivní úsilí, aby je uvedl do oběhu, nebo nikoliv, není ani rozhodující, zda se mu toto úsilí zdařilo, nebo byl-li při udávání takových peněz přistižen, neboť postižitelný je i pachatel, který se o udání padělaných či pozměněných peněz toliko pokusí.

S ohledem na výše již uvedené je tedy zřejmé, že v případě trestného činu padělání a pozměnění peněz je postiženo jednak jednání pachatele, spočívající pouze v pouhé výrobě těchto padělků, aniž by bylo nutno, aby pachatel samotný měl v úmyslu tyto padělky dále udávat do oběhu jako peníze pravé, jednak takové jednání, kdy si v úmyslu následného udání do oběhu jako pravých takovéto padělané či pozměněné peníze opatřuje či je toliko jako pravé do oběhu udává. Rozdíl však ve výše uvedených případech spočívá ve výši trestu, kterým je pachatel ohrožen.

Zatímco v případě pouhého opatření nebo přechovávání padělaných či pozměněných peněz, bez specifického úmyslu tyto udávat jako pravé, lze takového pachatele postihnout trestem odnětí svobody ve výměře jednoho roku až pěti let, v případech, kdy takto pachatel již jedná v úmyslu padělané či pozměněné peníze udat jako pravé nebo platné, nebo jako peníze vyšší hodnoty, lze tomuto uložit trest odnětí svobody v trvání tři léta až osm let, podobně jako je tímto trestem ohrožen i ten, kdo takovéto peníze jako pravé nebo platné či jako peníze vyšší hodnoty udá, aniž by je sám vyrobil. V uvedeném případě ale musí pachatel mít vědomost, že při udávání těchto peněz se právě jedná o peníze padělané či pozměněné.

Současná právní úprava však dále i v případech padělání a pozměnění peněz odlišuje jednání pachatelů, kteří tímto svým jednáním mnohem zásadnějším způsobem zasahují do naší ekonomiky.

Jestliže se tak uvedeného jednání dopouštějí pachatelé coby členové organizované skupiny (kteroužto rozumíme sdružení nejméně tří osob, v němž je provedena dělba úkolů mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a

koordinovaností, bez požadavku, aby měla tato skupina trvalejší charakter, neboť tímto způsobem lze spáchat i jednorázový trestný čin) nebo ve značném rozsahu, je možno tyto postihnout trestem odnětí svobody v trvání pěti let až deseti let. Pokud se dokonce uvedeného jednání dopouštějí pachatelé jako členové organizované skupiny působící ve více státech (čímž rozumíme nejméně dva státy, a to případně včetně naší republiky) či ve velkém rozsahu, pak jsou postižitelní trestem odnětí svobody v trvání osmi let až dvanácti let.

V souvislosti se samotným paděláním peněz, tedy samotnou činností padělání jako takovou, i s ohledem na již výše konstatované ochranné znaky, lze uvést, že např. vodoznaky bývají padělány „*tiskem, zpravidla konzistentní bílou nebo šedou barvou, většinou také na rubu, výjimečně i tiskem na lící straně*“¹ nebo neumělou ruční malbou, ve většině případů barvou bílou, jež je o něco tmavší, než je barva papíru. Takto padělaný vodoznak nápadně vystoupí při šikmém pohledu na tu stranu bankovky, kde byl vyhotoven a je tedy i snadno odhalitelný jediným pohledem.

V praxi se můžeme setkat i s paděláním dalšího ochranného prvku bankovek, a to ochranných proužků. Pachatelé tento prvek padělají nejčastěji nalepením ústřížku staniolu na místa, kde u originálních bankovek vystupuje lesklá část proužku na povrch v potřebných vzdálenostních odstupech, či nalepením proužku a následným zakrytím bílou barvou v místech, kde je u originálních bankovek proužek zanořen do papíru. Tuto posledně konstatovanou úpravu však činí ještě před samotným tiskem. V některých případech se pak pachatelé pokoušejí do uvedených, jimi vyrobených, proužků napodobit rovněž, např. pomocí jehly, i mikrotext. I tyto takto padělané ochranné proužky jsou však laikem snadno rozpoznatelné samotným pohledem.

Ochranná vlákna na bankovkách pak pachatelé, pokud vůbec se o napodobení tohoto ochranného prvku pokoušejí, napodobují buď již samotným tiskem, nebo pomocí barevného inkoustu jemným perem.

Jak již bylo také uvedeno, k ochranným prvkům náleží i soutisková, neboli průhledová, značka. Jelikož padělky jsou ve většině případů prováděny pachateli pomocí technického zařízení (kopírovacích přístrojů) podle předem připraveného tiskového programu, je uvedená značka většinou stíštěna různě, kdy jakýkoli posun papíru v soutisku se projevuje rozbitím její kresby a rovněž svědčí o nepravosti bankovky.

¹ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1.vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0. str. 21

Do trestněprávní úpravy současného trestního zákoníku je v podstatné části úprava tohoto trestného činu převzata z právní úpravy dané trestním zákonem č. 140/1961 Sb., v němž byl trestný čin padělání a pozměňování peněz zakotven v § 140. Zmíněné je zřejmě i důsledkem toho, že v případě tohoto trestného činu se jedná o skutkovou podstatu dostatečným způsobem zažitou nejen samotnou praxí, ale navíc i podpořenou bohatou judikaturou.

V rámci nově koncipovaného trestného činu padělání a pozměnění peněz ve smyslu trestního zákoníku došlo pouze oproti předcházející právní úpravě k určitému dílčímu upřesnění.

Odhlédneme-li od samotného rozdílu v označení daného trestného činu (dle trestního zákona se jednalo o trestný čin padělání a pozměňování peněz, v případě trestního zákoníku hovoříme o trestném činu padělání a pozměnění peněz), pak citované zákonné ustanovení § 233 trestního zákoníku poskytuje trestněprávní ochranu kromě penězům před jejich paděláním a pozměňováním i prvkům peněz sloužícím k jejich ochraně (kdy § 140 zákona č. 140/1961 Sb. uvedené neobsahoval), a novými přitěžujícími okolnostmi se stalo i spáchání tohoto trestného činu pachatelem jako členem organizované skupiny působící ve více státech nebo jeho spáchání ve velkém rozsahu.

Nejpodstatnější změnou, kterou v daném směru však nový trestní zákoník, účinný od 1. ledna 2010, přinesl, bylo zmírnění trestů, kterými jsou pachatelé této závažné trestné činnosti ohroženi.

Zatímco dle dřívější právní úpravy za opatření si padělaných či pozměněných peněz sobě či jinému hrozil pachateli trest odnětí svobody ve výměře dva až osm let, dle současné právní úpravy je ohrožen takovýto pachatel maximálně trestem odnětí svobody ve výměře pěti let.

Nejvýznamnější změnou ve výši trestu oproti dřívější právní úpravě je ovšem rozpětí trestní sazby, v rámci níž je možno uložit trest tomu, kdo padělá či pozmění peníze v úmyslu je udat jako pravé, či kdo takovéto peníze padělané nebo pozměněné jako pravé udá. Ve smyslu zákona č. 140/1961 Sb. byl pachatel, nebyly-li dány podmínky pro případné mimořádné snížení trestu odnětí svobody, ohrožen trestní sazbou od pěti do deseti let. Ve své podstatě to v konečném důsledku v případě zletilých pachatelů znamenalo, že v každém případě ukládaný trest byl spojen se samotným omezením na osobní svobodě, tedy s přímým výkonem trestu odnětí svobody. Nový trestní zákoník uvedené zmírnil, když za takovouto trestnou činnost umožňuje uložit trest odnětí svobody v rámci rozpětí trestní sazby od tří do osmi let, což s sebou nese samozřejmě i možnost uložení trestu odnětí svobody s podmíněným

odkladem. Zmíněná změna má zejména dopad v případech, kdy mladí lidé, plně již trestně odpovědní za svá jednání, se tohoto protiprávního jednání dopouštěli ve snaze tzv. předvést se před svými vrstevníky či dokázat svou šikovnost, a mnohdy na svých nových multifunkčních domácích tiskárnách vyrobili jen pár kusů padělaných bankovek s tím, že kvalitu jimi vyrobených padělků pak sami nebo prostřednictvím svých kamarádů posléze testovali v různých malých prodejnách či prodejních stáncích. Postihnout je pak vysokým nepodmíněným trestem odnětí svobody bylo tedy nepřiměřeně přísné.

3.3.2 Trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku

Jedná se ve své podstatě fakticky téměř o naprosto novou skutkovou podstatu začleněnou do trestního zákoníku. S ohledem na stále se rozšiřující používání různých platebních prostředků v každodenním životě a obchodním styku, jakož i s přihlédnutím k jejich novým typům, se totiž ukázalo potřebné upravit i zvláštním způsobem trestněprávní ochranu před jejich paděláním a pozměňováním.

Za padělání platebního prostředku ve smyslu nové trestněprávní ochrany je tak v praxi třeba, mimo kompletního vyhotovení platebního prostředku, považovat i jakýkoli jiný způsob padělání, a to včetně všech napodobenin platebních prostředků (např. bílá platební karta s magnetickým proužkem). U padělaných platebních prostředků je pak trestněprávně upraveno i jejich použití, což je však obdobou udání peněz jako pravých nebo platných.

Tento trestný čin, tedy trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, je konkrétně upraven v ust. § 234 trestního zákoníku, dle kterého se uvedeného trestného činu dopustí ten, kdo

- sobě nebo jinému bez souhlasu oprávněného držitele opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává platební prostředek jiného, zejména nepřenosnou platební kartu identifikovatelnou podle jména nebo čísla, elektronické peníze, příkaz k zúčtování, cestovní šek nebo záruční šekovou knížku (§234 odst. 1 trestního zákoníku),
- sobě nebo jinému opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává padělaný nebo pozměněný platební prostředek (§234 odst. 2 trestního zákoníku),
- padělá nebo pozmění platební prostředek v úmyslu použít jej jako pravý nebo platný (§ 234 odst. 3, alinea první, trestního zákoníku),

- padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný (§ 234 odst. 3, alinea druhá, trestního zákoníku).

Pokud se týká jednotlivých druhů platebních prostředků chráněných ve smyslu tohoto zákonného ustanovení, tyto jsou, avšak nepochybně i s ohledem na stálý vývoj v této oblasti, pouze demonstrativním výčtem konkretizovány přímo v odstavci 1) zmíněného § 234 trestního zákoníku, jak plyne i z výše uvedeného.

Co si lze pod těmito jednotlivými druhy platebních prostředků vlastně představit a jaké jsou základní ochranné prvky těchto platebních prostředků, případně jaké mají tyto platební prostředky mít zákonné náležitosti, bylo blíže definováno v kapitole předcházející, tedy v kapitole 2) této práce.

V souvislosti s uvedeným trestným činem je však na místě blíže objasnit i takové pojmy, jako je opatření si bez souhlasu oprávněného držitele, zpřístupnění a přijetí platebního prostředku, když pojmy padělání, pozměnění a přechovávání padělaného či pozměněného platebního prostředku jsou ekvivalentní pojmům užitým také v souvislosti s paděláním a pozměněním peněz, a tyto byly objasněny již výše.

Opatřením bez souhlasu oprávněného držitele tak pro účely trestněprávní ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním rozumíme jakýkoli způsob nabytí platebního prostředku jiného, avšak za aktivního jednání samotného pachatele. Může se tak jednat o neoprávněné získání platebního prostředku jiného koupí, výměnou za jinou věc, krádeží apod. Trestněprávní úprava § 234 trestního zákoníku tedy nepředpokládá trestní postih jednání, kdy si jiná osoba v dohodě se samotným držitelem, např. držitelem platební karty, tento druh platebního prostředku opatří či jej po určitou dobu přechovává za účelem výběru hotovosti z bankomatu apod. Proto je zde také zvolen pojem bez souhlasu oprávněného držitele.

*„Zpřístupnění zahrnuje zajištění dispozice s platebním prostředkem jiného, aniž by byl takový platební prostředek třetí osobou držen na podkladě opatření, přijetí nebo přechovávání.“*¹ Zmíněná možnost přichází v úvahu zejména u elektronických platebních prostředků, kdy je možno tyto za určitých podmínek užít tzv. na dálku, aniž by byl fyzicky k transakcím předkládán. Jinými slovy tedy umožňuje i bez fyzického držení platebních prostředků realizovat bankovní operace.

Od opatření si platebního prostředku bez souhlasu oprávněného držitele nutno odlišovat další pojem, a to přijetí platebního prostředku jiného. Byť ve své podstatě se

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9. str. 2141

uvedená jednání překrývají, nejsou shodná, neboť pachatel přijetí platebního prostředku jedná pouze pasivně, tzn., že jen pasivně převezme platební prostředek jiného do své dispozice, ať již pro sebe nebo další osobu, zatímco při opatření si platebního prostředku, jak bylo uvedeno i shora, se vyžaduje aktivní jednání samotného pachatele.

Nejpodstatnější rozdíl mezi právní kvalifikací dle § 234 odst. 1 trestního zákoníku a právní kvalifikací dle § 234 odst. 2 trestního zákoníku pak spočívá v tom, že zatímco v případě trestného činu dle § 234 odst. 1 trestního zákoníku postačuje k jeho spáchání opatření, zpřístupnění, přijetí či přechovávání platebního prostředku bez souhlasu oprávněné osoby a není vyžadováno, aby úmysl směřoval k použití platebního prostředku k bezhotovostní platbě či jiné operaci, v případě trestného činu dle § 234 odst. 2 trestního zákoníku je vyžadováno, aby pachatel v rámci svého úmyslu měl vědomost o tom, že předmětný platební prostředek je padělaný nebo pozměněný, aniž by hodlal tento platební prostředek použít jako pravý či platný.

Jestliže pachatel s vědomím, že se jedná o padělaný či pozměněný platební prostředek tento následně použije jako pravý, jeho jednání je nutno právně kvalifikovat dle § 234 odst. 3, alinea druhá, trestního zákoníku, zatímco v případech, kdy sám za tímto účelem bude platební prostředky padělat či pozměňovat, bude na místě právní kvalifikace jeho jednání sice rovněž dle § 234 odst. 3 trestního zákoníku, avšak dle aliney první.

Podle posouzení míry škodlivosti jednání pachatelů v případech tohoto trestného činu je možno tyto postihnout samozřejmě i rozličnými tresty.

Zatímco v případech trestného činu dle § 234 odst. 1 trestního zákoníku lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, trest zákazu činnosti nebo propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty, v případě právní kvalifikace protiprávního jednání pachatele dle § 234 odst. 2 trestního zákoníku zmíněný právní předpis počítá s možností uložení trestu odnětí svobody v rozpětí jednoho roku až pěti let, kdy v daném směru lze vysledovat nejen z koncepce znění skutkové věty, ale i s ohledem na možnost výše ukládaného trestu, jistou podobnost s trestným činem padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 1 trestního zákoníku.

Výše zmíněné se pak odráží rovněž v případě znění skutkové věty a stanovení sankce za jednání, kdy pachatel sám padělá či pozmění platební prostředek v úmyslu užít jej jako pravý nebo platný, či v případech, kdy pachatel padělaný nebo pozměněný platební prostředek jako pravý nebo platný použije, kdy je postižitelný trestem odnětí svobody v rozpětí trestní sazby od tří do osmi let.

Obdobně jsou i v případech trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměňování platebního prostředku dle ust. § 234 trestního zákoníku stanoveny podmínky

pro použití kvalifikovaných skutkových podstat, tedy zohlednění skutečnosti, že se pachatel tohoto trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny, případně jako člen organizované skupiny působící ve více státech, či skutečnost, že svůj čin spáchal ve značném nebo ve velkém rozsahu. Druh a výše trestů za takovou trestnou činnost jsou i v těchto případech plně v souladu s tresty, které je možno v obdobných případech uložit pachatelům trestného činu padělání a pozměnění peněz.

Bylo-li výše uváděno, že v případě trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku je de facto tento trestný čin v rámci trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., oproti zákonu č. 140/1961 Sb., trestním zákoně, svou skutkovou podstatou novým trestným činem, nutno při porovnání obou zákonných předpisů v daném směru poukázat na ust. § 249b zákona č. 140/1961 Sb., kterým byl specifikován tehdejší trestný čin neoprávněného držení platební karty. Předmětný trestný čin byl v tehdejší právní úpravě zařazen mezi trestné činy proti majetku do hlavy IX.

Tohoto trestného činu se dopustil ten, „*kdo si neoprávněně opatřil nepřenositelnou platební kartu jiného, identifikovatelnou podle jména nebo čísla, nebo předmět způsobilý plnit její funkci*“¹, přičemž za toto jednání byl postižitelný trestem odnětí svobody až na dvě léta, nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Zmíněná tehdejší právní úprava uvedeného protiprávního jednání se tedy z hlediska základů trestní odpovědnosti částečně promítla i do nynějšího znění § 234 odst. 1 trestního zákoníku, kdy však v uvedeném zákonném ustanovení je toto protiprávní jednání v současné době rozšířeno i o další platební prostředky, chráněné tímto zákonem před jejich paděláním či pozměňováním, a navíc dřívější právní úprava dle ust. § 249a trestního zákoníku nepostihovala samotné padělání či pozměňování takového platebního prostředku, kdy toto bylo postižitelné s odkazem na ust. § 143 trestního zákona dle § 140 až § 142 trestního zákona.

3.3.3 Trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz

Předmětného trestného činu se dopustí dle současné právní úpravy ten, kdo „*padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé*“².

¹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 249a

² Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, § 235

V dané souvislosti nutno uvést, že zmíněná právní úprava doplňuje vlastně veškerá další ustanovení trestního zákoníku, chránící zájem na bezpečnosti a spolehlivosti peněz, platebních prostředků a cenných papírů, jakožto základu bezpečného a funkčního finančního styku, který je současně i jedním ze základních pilířů fungujícího tržního hospodářství.

Základní podstatou tohoto trestného činu je skutečnost, že pachateli bylo již padělanými nebo pozměněnými penězi placeno coby penězi pravými, když tyto sám pachatel tedy získal jakožto protihodnotu za jím např. prodanou věc, poskytnutou službu či jinou činnost. Pachatel tudíž v době, kdy mu takovými penězi bylo placeno, nesměl vědět, že dostává padělané nebo pozměněné peníze, a tuto okolnost odhalil až po jejich přijetí.

Jestliže by totiž uvedené padělané či pozměněné peníze pachatel nabyt např. darem, nálezem, krádeží nebo jiným obdobným způsobem, a následně by takto získané padělky či pozměněné peníze udal, nemohl by být postižen pro uvedený trestný čin, ale pro trestný čin již shora konstatovaný, konkrétně pro trestný čin padělání a pozměnění peněz dle § 233 trestního zákoníku, a to zejména z důvodu naprosté absence jednoho ze základních znaků skutkové podstaty trestného činu dle § 235 trestního zákona, konkrétně pak skutečnosti, že mu bylo padělanými či pozměněnými penězi placeno jako pravými.

Za uvedenou trestnou činnost je pak pachatel dle současného trestního zákoníku ohrožen trestem odnětí svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Skutková podstata uvedeného trestného činu, tedy trestného činu udávání padělaných a pozměněných peněz, byla v daném případě do trestního zákoníku plně převzata z trestního zákona č. 140/1961 Sb., kdy jediný rozdíl lze v daném případě vysledovat v druzích trestů, jimiž může být pachatel za takovouto trestnou činnost postižen. Předmětný trestný čin byl v rámci trestního zákona upraven v ust. § 141, a bylo možno za tento pachatele postihnout sice rovněž trestem odnětí svobody v trvání až na dvě léta či trestem propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, avšak oproti současné právní úpravě jako samostatný trest bylo možno pachateli uložit trest peněžitý. V porovnání možností uložených trestů je tedy nová právní úprava právní úpravou nepatrně mírnější, když trest zákazu činnosti je ve smyslu ust. § 52 trestního zákoníku trestem mírnějším než trest peněžitý.

3.3.4 Zákonná ustanovení a další právní předpisy úzce související s trestněprávní ochranou platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním

Bylo-li výše hovořeno o trestněprávní ochraně platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním, je nutno se zmínit v dané souvislosti, byť krátce, i o dalším zákonném ustanovení trestního zákoníku, které s danou problematikou velmi úzce souvisí, jakož i o právním předpise, který upravuje podmínky, za nichž lze reprodukovat bankovky a mince a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují.

V rámci trestního zákoníku další, a to vlastně zprostředkovanou, ochranu penězům českým, jakož i penězům jiným než tuzemským, a rovněž tak platebním prostředkům, proti jejich padělání a pozměnění poskytuje ustanovení § 236 trestního zákoníku, tedy ustanovení o trestném činu výroby a držení padělatelského náčiní.

Uvedeného trestného činu se ve smyslu platného českého trestního zákoníku dopustí především ten pachatel, „*kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění peněz nebo prvků sloužících k ochraně peněz proti padělání anebo vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění platebních prostředků*“¹.

Mohlo by být, s ohledem na samotné paragrafové znění tohoto trestného činu, vyvoláno zdání, že svou povahou se zmíněný trestný čin blíží případně přípravě trestného činu padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 2, alinea první, odst. 3 nebo odst. 4 trestního zákoníku, která je rovněž trestná ve smyslu ust. § 233 odst. 5 trestního zákoníku. Přípravou lze totiž rozumět ve smyslu citovaného zákonného předpisu jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, mj. v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů jeho spáchání. A trestný čin padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 3 či odst. 4 trestního zákoníku s ohledem na zákonem stanovenou trestní sazbu tímto zvláště závažným zločinem nepochybně je.

Rozdíl mezi oběma trestnými činy, tedy mezi trestným činem dle § 236 trestního zákoníku a přípravou k trestnému činu dle § 233 trestního zákoníku v příslušných kvalifikovaných skutkových podstatách, však spočívá v tom, že zatímco příprava musí vždy směřovat k individuálně určenému trestnému činu, podle § 236 trestního zákoníku lze postihnout pachatele, který vyrobí, nabízí, prodá či jiným způsobem zpřístupní, sobě nebo

¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 236

jinému opatří nebo přechovává padělatelské náčiní, které je k padělání nebo pozměnění peněz určeno toliko v obecné rovině, tedy bez jakéhokoli vztahu ke konkrétnímu, individuálně určenému trestnému činu. Jinými slovy trestná je zde již sama okolnost výroby, opatření nebo přechovávání padělatelského náčiní.

Základní pojmy v souvislosti s touto problematikou byly již objasněny výše. Přesto je nutno při zabývání se otázkou trestného činu dle § 236 trestního zákoníku blíže osvětlit pojmy i další.

Pod pojmem zařízení lze rozumět „*jakýkoli stroj, přístroj nebo jiné technické zařízení pachatelem vytvořené nebo přizpůsobené k padělání nebo pozměňování peněz, jejich ochranných prvků nebo platebních prostředků*“¹. Tak se může jednat např. o tiskařský lis, fotokopírku, razicí stroj, lis na plastové karty apod.

Pojmem postup pak rozumíme návod nebo popis způsobu výroby, zhotovení nebo úpravy padělaných nebo pozměněných peněz, jejich ochranných prvků nebo platebních prostředků, pojmem pomůcka lze rozumět v nejobecnějším smyslu v rámci této právní úpravy např. různé šablony, nákresy či vzory, které mají svůj vztah jak k samotnému postupu při padělání nebo pozměnění peněz, tak i k výrobě nástrojů a zařízení pro padělání nebo pozměňování platebních prostředků určených. Jinými prostředky určenými k padělání nebo pozměnění jsou pak jakékoli další předměty či věci, které jsou k této činnosti vytvořeny či přizpůsobeny, jako je např. speciální papír, barva či počítačový program.

V případě prokázání spáchání uvedeného trestného činu je pak pachatel ohrožen trestem odnětí svobody až na dvě léta, případně trestem zákazu činnosti nebo propadnutím věci či jiné majetkové hodnoty.

Bylo-li by však prokázáno, že se uvedeného trestného činu pachatel dopustil při výkonu svého povolání, neboli jinými slovy „*že pachatel toto své povolání využil pro snadnější spáchání trestného činu*“², je mu možno dle současné právní úpravy uložit trest odnětí svobody v rozpětí trestní sazby od jednoho roku do pěti let nebo trest peněžitý. Okolnost spáchání tohoto trestného činu při výkonu povolání (kdy např. pachatel při výkonu svého povolání opatří vhodné barvy či papír, nebo raznici pro ražbu mincí) je tedy skutečností, která umožňuje aplikovat kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9, str. 2159

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9, str. 2161

činu, neboli posuzovat jednání pachatele ve smyslu ust. § 236 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku.

Trestný čin výroby a držení padělatelského náčiní byl upraven i v zákoně č. 140/1961 Sb., trestním zákoně, konkrétně pak v ustanovení § 142 tohoto zákonného předpisu.

Oproti dřívější právní úpravě je současná právní úprava, stran hrozících trestů pachateli, mírnější, neboť kromě možnosti uložení trestu odnětí svobody umožňuje pachateli uložit jako samostatné tresty i tresty, které nejsou přímo spjaty s omezením na jeho osobní svobodě a s přímým výkonem trestu odnětí svobody, a to již zmíněné tresty zákazu činnosti, propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty (v případě právní kvalifikace dle § 236 odst. 1 trestního zákoníku), nebo trest peněžitý (v případě právní kvalifikace dle § 236 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku).

Současně však nutno uvést, že kromě zredukování trestů došlo novou právní úpravou naopak k rozšíření popisu samotného trestného jednání. Zatímco dle § 142 trestního zákona bylo trestné toliko vyrobení, opatření sobě či jinému nebo přechovávání nástroje nebo jiného předmětu určeného k padělání nebo pozměňování peněz, dle nynější trestněprávní úpravy je nově trestné i nabízení, prodej, zprostředkování a jiné zpřístupnění, a to nejen takovýchto nástrojů či jiných předmětů určených k padělání nebo pozměňování peněz, ale i postupů, pomůcek a počítačových programů k padělání peněz i platebních prostředků určených.

S problematikou trestněprávní ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním je pak na místě se zmínit i o vyhlášce České národní banky ze dne 5. 9. 2011 č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí.

Lze totiž důvodně předpokládat, že každý z nás se již ve svém životě setkal s reprodukcemi různých platebních prostředků. Mohlo tak k tomu dojít při různých reklamních či prezenčních akcích, při prosté koupi peněženky, při různých společenských hrách.

Výše citovaná vyhláška, jež nabyla účinnosti 23. září 2011, pak upravuje podmínky, za kterých lze reprodukovat tuzemské nebo cizozemské bankovky a mince a vyrábět předměty úpravou je napodobující. V rámci dané vyhlášky je tak stanovena nejen možná velikost jednostranných či oboustranných reprodukcí bankovek, vyjádřená v procentech ve vztahu k velikosti bankovek skutečných, ale je řešena i otázka reprodukcí bankovek a mincí v tom směru, že v případě reprodukcí musí být uvedená platidla zhotovena z materiálu nezaměnitelného s materiálem, z něhož jsou bankovky či mince skutečně vyrobeny.

3.4 Trestněprávní postih předmětné trestné činnosti v některých z dalších zemí Evropské unie

Zabývali-li jsme se problematikou trestněprávní odpovědnosti a trestních postihů za trestné činy proti měně a platebním prostředkům v rámci našeho právního řádu, konkrétně pak trestnou činností související s paděláním a pozměňováním peněz a jejich udáváním, je jistě zcela na místě, alespoň okrajově, se zmínit o dané úpravě, a zejména pak o výších trestů, které za obdobná jednání pachatelům hrozí v jiných státech, jež jsou rovněž členy Evropské unie a které jsou z hlediska geografického našimi přímými sousedy.

Ve výše uvedeném směru bych tak chtěl konkrétně poukázat blíže na právní úpravu Slovenské republiky, Polské republiky a Německa.

3.4.1 Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním ve Slovenské republice

Podobně jako v trestním zákoníku naší republiky jsou trestné činy proti měně v rámci trestního zákona Slovenské republiky začleněny mezi trestné činy hospodářské. Zmíněná skutečnost je nepochybně dána i dlouhodobým společným vývojem obou států, tedy České republiky a Slovenské republiky, jež nalezl svůj odraz následně i v dalších oblastech, m. j. i v oblasti práva.

Konkrétně trestněprávní ochrana před paděláním, pozměňováním a neoprávněnou výrobou peněz a cenných papírů je v zákoně č. 300/2005 Z.z., trestním zákoně, zakotvena v § 270, trestněprávní ochrana před udáváním padělaných, pozměněných a neoprávněně vyrobených peněz a cenných papírů pak v ustanovení § 271.

Ačkoliv, jak bylo konstatováno výše, je i v rámci historického vývoje právních předpisů možno vysledovat v určitém směru jistou kontinuitu základních právních úprav obou států v předmětné oblasti, zejména z hlediska možného postihu za předmětnou protiprávní činnost pachatelů tomuto tak není, když pachatelé dle slovenského právního řádu jsou za protiprávní jednání daného druhu postižitelní mnohem přísněji.

Trestného činu paděláním, pozměňováním a neoprávněné výroby peněz a cenných papírů ve smyslu ust. § 270 odst. 1 trestního zákona Slovenské republiky se dle tamější právní úpravy dopustí ten, kdo sobě nebo jinému poskytne padělané, pozměněné nebo neoprávněně vyrobené peníze nebo cenné papíry anebo kdo takové peníze anebo cenné papíry přechovává.

Jedná se tedy částečně o analogickou právní úpravu odpovídající našemu zákonnému ustanovení § 233 odst. 1 trestního zákoníku. Nicméně zatímco dle naší právní úpravy za uvedený trestný čin hrozí pachateli trest odnětí svobody v trvání od 1 roku až do pěti let, dle slovenské právní úpravy lze takového pachatele postihnout trestem odnětí svobody výraznějším, a to trestem odnětí svobody v rozpětí trestní sazby od tří do osmi let.

Výraznější přísnost postihu pachatele je patrna u téhož trestného činu, tedy trestného činu padělání, pozměňování a neoprávněné výroby peněz a cenných papírů, také v kvalifikované skutkové podstatě, konkrétně dle § 270 odst. 2 trestního zákona Slovenské republiky. Zatímco za protiprávní jednání, spočívající v padělání a pozměnění peněz v úmyslu udat je jako pravé nebo platné, či za jednání, spočívající v tom, že padělané či pozměněné peníze jsou pachateli udávány jako pravé nebo platné, je pachatel dle našeho právního řádu v současné době ohrožen trestem odnětí svobody ve výměře tři léta až osm let, jak bylo uvedeno i v předcházející kapitole (nejsou-li v jeho případě dány zvláštní okolnosti podmiňující použití další kvalifikované skutkové podstaty trestného činu), dle slovenského trestního zákona za obdobné jednání lze postihnout pachatele trestem odnětí svobody v rozpětí trestní sazby sedm let až deset let, a to jak za prosté padělání, pozměnění nebo neoprávněnou výrobu peněz nebo cenných papírů, tak i za padělání, pozměnění nebo neoprávněnou výrobu peněz nebo cenných papírů již v úmyslu tyto udat následně jako pravé nebo jako peníze či cenné papíry vyšší hodnoty, jakož i za takové jednání, které spočívá v tom, že pachatel padělané, pozměněné nebo neoprávněné peníze nebo cenné papíry jako pravé udá.

Pokud bychom se právní úpravou předmětného trestného činu v obou zemích dále zabývali i z hlediska okolností, za nichž byl tento trestný čin spáchán, či dalších skutečností, odůvodňujících použití vyšších, kvalifikovaných skutkových podstat, dospěli bychom k závěru, že slovenský trestní zákon i přísněji trestá pachatele, dopustí-li se uvedeného trestného činu ve větším či velkém rozsahu nebo jako člen nebezpečného seskupení. Zatímco dle našeho právního řádu lze v nejpřísněji trestném odstavci uvedeného zákonného ustanovení pachatele potrestat trestem odnětí svobody ve výměře osm až dvanáct let, dle slovenského trestního zákona lze pachatele za obdobná jednání potrestat trestem odnětí svobody ve výměře 12 až 20 let, tedy opětovně trestem podstatně přísnějším.

Jak již bylo uvedeno shora, rovněž slovenský trestní zákon má ve své zvláštní části ustanovení, týkající se trestného činu udávání padělaných, pozměněných a neoprávněně vyrobených peněz a cenných papírů, kdy konkrétně je zmíněné upraveno v ust. § 271 trestního zákona Slovenské republiky.

Zatímco odstavce druhý tohoto zákonného ustanovení téměř plně koresponduje s ustanovením § 235 trestního zákoníku České republiky (pouze s rozdílem, že stejnou měrou jako penězům padělaným či pozměněným poskytuje ochranu i penězům neoprávněně vyrobeným), a pachatelé takového trestného činu jsou postiženi v případě ukládání trestu odnětí svobody rovněž výměrou do dvou let (tedy výměrou shodnou, jakou lze za obdobné jednání postihnout pachatele i dle českého trestního zákoníku), uvedené zákonné ustanovení postihuje v prvním odstavci i toho, kdo doveze, vyveze, přepraví, přijme nebo získá padělané, pozměněné a neoprávněně vyrobené peníze a cenné peníze s úmyslem udat je do oběhu. Takovýto pachatel je postižen trestem odnětí svobody ve výměře od sedmi do deseti let, tedy trestem srovnatelným s postihem, jež dle slovenského zákona hrozí pachateli i za pouhé samotné padělání platebních prostředků.

3.4.2 Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním v Polské republice

Polská republika je rovněž státem, který podepsal již výše citovanou Úmluvu o potírání penězokazectví, podobně jako i Československá republika. Je tedy naprosto logické, že rovněž v trestním kodexu Polské republiky jsou zakotvena ustanovení na ochranu měny.

Trestné činy související s problematikou padělání peněz a cenných papírů jsou upraveny v kapitole XXXVII., zejména v čl. 310 a čl. 312.

Nejzávažnějším trestným činem v této kapitole je dle polského trestního kodexu bezesporu trestný čin padělání peněz dle čl. 310, kterého se dopustí ten, kdo

- padělá nebo pozmění polské nebo cizí peníze, jiný platební prostředek nebo dokument k získání peněžní hotovosti,
- padělané nebo pozměněné peníze, jiný platební prostředek či dokument, opravňující k získání peněžní hotovosti udává do oběhu, nebo je za tímto účelem přijme, přechovává, převezve, předá jinému či napomáhá k jeho udání.

Zatímco za prvně shora uvedenou trestnou činnost lze pachatele postihnout dle trestního kodexu Polské republiky trestem odnětí svobody v rozpětí od pěti let do 25 let (tedy podstatně mnohem výraznějším trestem, než je možno uložit za obdobnou trestnou činnost pachateli dle trestního zákoníku České republiky či dle trestního zákona Slovenské republiky), v případě udávání padělaných či pozměněných platebních prostředků, jakož i např. v případě jejich prostého přechovávání, lze pachatele postihnout trestem odnětí svobody

ve výměře od jednoho roku do deseti let. I tato výměra trestní sankce z hlediska horní hranice trestní sazby odnětí svobody je podstatně přísnější než v případech, že by se uvedeného trestného činu dopustil pachatel v České republice, nebyly-li by však dány v našich podmínkách okolnosti pro aplikaci kvalifikovaných skutkových podstat.

Z výše uvedeného a z rozpětí trestních sazeb navíc plyne, že polský trestní kodex činí podstatný rozdíl mezi samotným paděláním peněz a jiných platebních prostředků a jejich následným, prostým udáváním do oběhu, zatímco dle českého trestního zákoníku je možno pachatele takovýchto trestných činů postihnout stejně.

Ve srovnání s českým trestním zákoníkem, jakož i ve srovnání s trestním zákonem Slovenské republiky, však trestní kodex Polské republiky mírněji postihuje pachatele, kteří udají jako pravé padělané či pozměněné peníze, jiný platební prostředek nebo dokument ke získání finanční hotovosti, jimiž jim bylo placeno, nebo který jim byl předán jako pravý. Zmíněnou problematiku řeší čl. 312 trestního kodexu a umožňuje uložit pachateli takovýchto trestných činů trest odnětí svobody ve výměře do jednoho roku či uložení peněžité pokuty.

V rámci základních úprav výše konstatovaných trestných činů, zejména pak trestného činu padělaní peněz dle čl. 310, trestní kodex zvláštním způsobem neupravuje okolnosti, které by podmiňovaly použití kvalifikovaných skutkových podstat tohoto trestného činu (např. rozsah, členství v organizované skupině), kdy zmíněné okolnosti se posuzují zcela individuálně a nacházejí svůj odraz v konkrétní výměře uloženého trestu v rámci zákonem stanoveného velmi širokého rozpětí trestních sazeb.

Při porovnávání trestního kodexu Polské republiky a našeho trestního zákoníku lze však vysledovat i další evidentní odlišnost. Dle trestního zákoníku České republiky je v případě trestného činu padělaní a pozměnění peněz trestná i samotná příprava, a to podle sazeb stanovených za dokonaný trestný čin, zatímco polský trestní kodex uvedenou skutečnost, tedy přípravu k trestnému činu, zohledňuje již i speciálně stanovenou trestní sazbou, jejíž rozpětí je výrazně mírnější než trest, který je možno uložit pachateli dokonaného trestného činu.

3.4.3 Trestněprávní ochrana platebních prostředků před paděláním a pozměňováním v Německu

S ohledem na skutečnost, že s padělanými penězi můžeme přijít do styku vlastně na celém světě, jakož i s přihlédnutím k tomu, že padělaní peněz či jiných platebních prostředků

výrazným způsobem narušuje hospodářství každé země, je logické, že trestněprávní ochrana měny je zakotvena rovněž v trestním zákoně dalšího z našich geografických sousedů, konkrétně v trestním zákoníku Německa.

Trestněprávní ochrana měny před paděláním je v uvedeném právním předpise upravena v kapitole osmé, tedy kapitole zahrnující trestné činy padělání peněz a cenin.

Trestným činům padělání a pozměnění peněz dle § 233 a udávání padělaných a pozměněných peněz dle § 235 trestního zákoníku České republiky v trestním zákoníku Německa odpovídají svými skutkovými podstatami v zásadě trestné činy padělání peněz dle § 146 a uvedení padělaných peněz do oběhu dle § 147 tamější právní úpravy.

Trestného činu padělání peněz ve smyslu ust. § 146 trestního zákoníku Německa se dopustí konkrétně ten, kdo

- padělá peníze v úmyslu, aby je bylo užito jako pravých, kdo uvedení takových peněz do oběhu umožňuje, a ten, kdo v úmyslu, aby bylo peněz užito jako peněz vyšší hodnoty, tyto pozmění,
- ve výše uvedeném úmyslu takovéto peníze obstarává či nabízí k prodeji,
- padělané či pozměněné peníze, jež byly opatřeny výše uvedeným způsobem, uvádí do oběhu jako pravé.

Trest, kterým může být pachatel za uvedená jednání postihnut, je v německém trestním zákoníku ohraničen dolní hranicí trestní sazby, kdy tento musí činit dle zákonné díkce nejméně jeden rok.

Trestněprávní úprava pak v rámci citovaného zákonného ustanovení § 146 však počítá i s jistými přitěžujícími okolnostmi, částečně adekvátními i okolnostem, jež zakládají v rámci našeho právního řádu možnost aplikovat kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu.

Konkrétně se jedná o skutečnost, že pokud by se uvedeného trestného činu dopustil pachatel coby člen gangu (organizované skupiny), či by jednal na tzv. komerčním základě, bylo by ho možno postihnout trestem odnětí svobody ve výši nejméně dvou let, což je upraveno v odstavci druhém tohoto zákonného ustanovení.

Zákonné ustanovení § 147 německého trestního zákoníku pak postihuje pachatele, kteří uvádějí padělané peníze do oběhu v případech odlišných od těch, jež jsou postiženy ust. § 146 trestního zákoníku.

Jak již bylo uvedeno i výše, jedná se o jistou analogii našeho zákonného ustanovení § 235 trestního zákoníku, nicméně za takovouto trestnou činnost jsou pachatelé dle německého kodexu postižitelní mnohem výraznějším trestem odnětí svobody, kdy je jim možno uložit trest odnětí svobody až na pět let, případně je lze postihnout trestem peněžitým.

4 Příklady padělání platebních prostředků z praxe

V této části mé práce, a to i v přímé návaznosti na již shora konstatované teoretické poznatky k dané problematice, získané studiem jednotlivých právních předpisů a k nim vydaných odborných komentářů, jakož i studiem různých publikací, na nichž bylo v mé práci dosud odkazováno, bych rád na konkrétních případech demonstroval aplikaci některých předmětných zákonných ustanovení trestního zákoníku v praxi.

Podobně jako i v jiných oblastech práva není totiž ani výklad trestněprávních ustanovení, týkajících se ochrany peněz či jiných platebních prostředků, vždy zcela jednoznačný.

O zmíněném faktu svědčí mimo jiné i ta skutečnost, že mnohé sporné otázky v dané oblasti byly, a stále jsou, řešeny i na nejvyšší možné úrovni z podnětu dovolání některé ze stran trestního řízení Nejvyšším soudem České republiky, kdy tato rozhodnutí jsou pak pro orgány činné v trestním řízení určitým vodítkem, jak postupovat v obdobných kauzách, přičemž s obsahem předmětných rozhodnutí, na která bude poukazováno níže, se může také laická veřejnost blíže seznámit na příslušných oficiálních webových stránkách Nejvyššího soudu ČR, tedy na stránkách www.nsoud.cz.

Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci trestněprávní ochrany měny a platebních prostředků je jedním z nejzávažnějších trestných činů trestný čin padělání a pozměnění peněz dle § 233 trestního zákoníku (dříve trestný čin padělání a pozměňování peněz dle § 140 trestního zákona), zmínil bych se zejména o nejednoznačném přístupu orgánů činných v trestním řízení při aplikaci tohoto uvedeného zákonného ustanovení.

Příklad č. 1

V případě trestní věci, která je na výše již citovaných webových stránkách u Nejvyššího soudu ČR evidována pod sp.zn. 6Tdo 491/2003, byla řešena především problematika, zda i barevná reprodukce zhotovená jednostrannou napodobeninou bankovky vykazuje znaky padělku, který je způsobilý porušit zákonem chráněný zájem ve smyslu ust. § 140 trestního zákona (nyní tedy dle § 233 trestního zákoníku).

V uvedené trestní věci se jednalo o případ, kdy jeden z obviněných (obviněný „X“) získal od jiné osoby barevnou reprodukci zhotoveného jednostranného padělku bankovky v hodnotě 1000,- Kč, a s vědomím, že se jedná o padělek, tento užíval následně dne 8.12.2001 k žertování v restauraci, kdy následně od obviněného „X“ převzal za blíže

nezjištěných okolností na uvedeném místě předmětný padělek obviněný „Y“ a ještě téhož dne, kolem 18.00 hodin, tento padělek za účelem rozměnění za bankovky nižší nominální hodnoty předal zaměstnanci herny, ačkoliv mu původ i charakter bankovky jako padělku byl znám.

Jak plyne z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, obžalovaní „X“ i „Y“ byli za uvedené jednání nejprve prvoinstančním soudem odsouzeni, kdy tato jejich jednání byla v případě obou právně kvalifikována soudem toliko jako trestný čin padělání a pozměňování peněz ve smyslu ust. § 140 odst. 1 trestního zákona (pozn. - tedy jako trestný čin spočívající v tom, že sobě nebo jinému opatřili padělané nebo pozměněné peníze, nebo takové peníze přechovávali, kterémužto trestnému činu dle současné právní úpravy odpovídá fakticky trestný čin dle § 233 odst. 1 trestního zákoníku). Takto bylo nalézacím soudem dokonce právně kvalifikováno i jednání obžalovaného „Y“, a to přesto, že ačkoliv tento obžalovaný naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu dle § 140 odst. 2 trestního zákona, nalézací soud při tehdejší hodnocení materiální stránky trestného činu (tedy konkrétně stupně nebezpečnosti činu pro společnost dle tehdejší právní úpravy) uvedenou právní kvalifikaci neaplikoval.

Z podnětu toliko odvolání obou obžalovaných následně Vrchní soud v Olomouci svým rozsudkem ze dne 17.1.2003 sp.zn. 5To 212/2002 napadené rozhodnutí nalézacího soudu zrušil, a oba obžalované zprostil obžaloby Krajského státního zastupitelství v Brně, když dospěl k závěru, že označené skutky nejsou vůbec trestnými činy.

Odvolací soud vycházel v daném případě z toho, že pod pojmem úplné vyhotovení peněz není sice možné chápat vyhotovení takových napodobenin, které musí obsahovat všechny znaky pravých bankovek, ale napodobenina musí být provedena alespoň tak, aby byla zaměnitelná za pravou bankovku, přičemž je nutno mít na zřeteli, že každá bankovka má rubovou i lícni stranu, každá z těchto stran obsahuje pro ni specifické znaky, má svoji barevnost, konkrétní strukturu, své ochranné prvky. Aby mohla být považována za padělané peníze ve smyslu ust. § 140 trestního zákona, je nutné, aby alespoň zčásti obsahovala základní prvky a znaky pravé bankovky na své rubové i lícni straně. Pokud v daném případě šlo toliko o jednostrannou napodobeninu bankovky, kdy byla barevně reprodukována pouze její jedna strana a druhá strana neobsahovala žádný ze znaků pravé bankovky a žádný znak, vybarvení či užití barev vůbec, nelze takovou napodobeninu považovat za padělané peníze, když nejde o úplné vyhotovení peněz tak, aby byly schopny dostat se do oběhu.

Navíc odvolací soud ve svém rozhodnutí dále konstatoval, že nalézací soud pochybil i v tom směru, že jednání obžalovaného „Y“ s odkazem na hodnocení společenské nebezpečnosti právně kvalifikoval toliko dle § 140 odst. 1 trestního zákona, aniž by vzal do

úvahy, že ustanovení § 140 odstavec 2 trestního zákona je samostatnou skutkovou podstatou trestného činu ve vztahu k ustanovení § 140 odst. 1 trestního zákona.

Proti zmíněnému výroku odvolacího soudu bylo pak nejvyšší státní zástupkyně podáno v neprospěch obžalovaného „Y“ dovolání s tím, že předmětné rozhodnutí soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Dle názoru dovolatelky obžalovaný „Y“ v daném případě získal padělanou bankovku, kterou na základě předchozí reakce hostů restaurace, kteří ji v tomto prostředí považovali za pravou, odnesl v úmyslu směnit ji za peníze pravé do blízké herny a předal ji tam obsluhujícímu číšníkovi tak, že ji i tento za pravou považoval a rozměnil za drobnější peníze, přičemž si musel být obžalovaný vědom toho, že bankovka budí zdání pravých peněz, i když pouze za určitých okolností. Právě z toho důvodu navštívil hernu, kde i sám předpokládal menší ostražitost personálu v dané denní době při umělém osvětlení. Navíc bylo poukázáno i na vyjádření České národní banky, odboru ochrany platidel, dle něhož centrální banka přiznala předmětné napodobenině stupeň nebezpečnosti padělku č. 4.

Z podnětu zmíněného dovolání se tedy dovolací soud zabýval především otázkou, zda i jednostranná napodobenina bankovky je padělkem a zda takovýto prostředek útoku zvolený obžalovaným je prostředkem způsobilým porušit zákonem chráněný zájem záležející v ochraně české měny dle § 140 trestního zákona.

Nejvyšší soud pak dospěl k závěru, že charakter napodobeniny bankovky nelze rozhodně posuzovat izolovaně, stejně jako nelze izolovaně posuzovat její způsobilost porušit zákonem chráněný zájem bez posouzení konkrétních okolností případu. V daném případě obžalovaný udal bankovku, byť bankovku jednostranné napodobeniny, jednoznačně s úmyslem získat majetkový prospěch, a způsobem, aby byla co nejsnáze zaměněna za pravou bankovku, kdy reprodukcí bankovky předložil v přítomnosti herny osobě, u níž sice lze očekávat schopnost rozlišit padělek od zákonného platidla, nicméně přesto byla takováto reprodukce bankovky bez pochybností rozměněna, z čehož lze dovodit, že za určitých okolností posuzovaná bankovka vykazovala jednoznačně znaky zaměnitelnosti, byla schopna plnit funkci oběživa a byla způsobilá porušit zájem záležející v ochraně měny. V daném směru tedy dovolací soud přisvědčil veškerým námitkám nejvyšší státní zástupkyně, a rovněž po konstatování, že skutečně ustanovení § 140 odst. 2 trestního zákona (nyní ust. § 233 odst. 2 trestního zákoníku) je samostatnou skutkovou podstatou trestného činu, a nikoli skutkovou podstatou kvalifikovanou ve vztahu k ust. § 140 odst. 1 trestního zákona (v současné době tomu odpovídající skutkové podstatě trestného činu dle § 233 odst. 1 trestního zákoníku)

dovoláním napadené rozhodnutí ve vztahu k obžalovanému „Y“ zrušil a přikázal odvolacímu soudu, tedy Vrchnímu soudu v Olomouci, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.

Příklad č. 2

Také druhý případ, na který bych chtěl blíže poukázat, řeší problematikou trestného činu padělání a pozměňování peněz ve smyslu ust. § 140 trestního zákona (neboli v současné době adekvátně tomu odpovídajícího trestného činu dle § 233 trestního zákoníku), a to zejména problematiku možného souběhu trestného činu dle § 140 odst. 1 trestního zákona s trestným činem dle § 140 odst. 2 trestního zákona, když, jak vyplynulo i z předcházejícího příkladu, se jedná o samostatné skutkové podstaty.

V uvedené trestní věci byli dva pachatelé uznáni rozsudkem Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 50T 13/2002 vinnými ze spáchání trestného činu padělání a pozměňování peněz dle § 140 odst. 2, alinea druhá, trestního zákona, jehož se měli dopustit tím, že si v přesně nezjištěné době a na přesně nezjištěném místě opatřili nejméně 10 kusů padělků bankovek nominální hodnoty 1000,- Kč, které byly vyhotoveny reprografickou cestou přes počítač systémem injekt tisku bez napodobení většiny ochranných prvků, se stupněm nebezpečnosti „4“, kdy následně obviněný „X“ v přesně nezjištěný den v měsíci únoru 2002 v odpoledních hodinách kontaktoval další osobu „A“, s níž se dohodl na prodeji 5 gramů pervitinu za částku 10 000 Kč, a poté s cílem udat padělané bankovky jako pravé ještě téhož dne ve večerních hodinách oba obvinění uvedené bankovky prostřednictvím další osoby skutečně osobě „A“ předali.

Z podnětu odvolání státního zástupce Vrchní soud v Olomouci pod sp.zn. 5To 97/2003 svým rozhodnutím i ve výroku o vině napadený rozsudek zrušil a obviněné uznal vinnými trestným činem padělání a pozměňování peněz dle § 140 odst. 1 trestního zákona a trestným činem padělání a pozměňování peněz dle § 140 odst. 2 alinea druhá trestního zákona.

Citované rozhodnutí odvolacího soudu pak napadl dovoláním obviněný „X“, a to s poukazem na tu skutečnost, že jednání, které bylo popsáno ve skutkové větě výroku o vině představuje jediný skutek, kdy právní kvalifikace tohoto jednoho skutku jako trestné činy dle § 140 odst. 1 trestního zákona a dle § 140 odst. 2, alinea druhá trestního zákona, spáchané v jednočinném souběhu není správná. Za logicky se vylučující totiž považuje, aby mohl mít současně úmysl podle § 140 odst. 1 trestního zákona opatřit sobě nebo jinému padělané nebo pozměněné peníze, případně takové peníze přechovávat, a to bez úmyslu je udat jako pravé, a

současně úmysl podle § 140 odst. 2 trestního zákona padělané nebo pozměněné peníze jako pravé udat.

Nejvyšší soud pod sp.zn. 5Tdo 371/2004 tedy nejprve konstatoval, že posuzované jednání obviněných tak, jak je vyjádřeno ve výroku o vině, skutečně představuje jediný skutek a dále se zabýval otázkou užití právní kvalifikace.

V odůvodnění svého rozhodnutí pak dovolací soud konstatoval, že podmínkou trestního postihu pachatele podle § 140 odst. 1 trestního zákona je opatření padělaných nebo pozměněných peněz nebo jejich přechovávání, a to bez úmyslu udat je jako pravé, platné či jako peníze vyšší hodnoty. Podmínkou pro aplikaci ustanovení § 140 odst. 2 alinea druhá trestního zákona je naopak úmysl pachatele padělané nebo pozměněné peníze jako pravé udat. Z logiky věci je současně zřejmé, že k tomu, aby pachatel uskutečnil svůj úmysl udat takové peníze jako pravé, platné či vyšší hodnoty, si musí nejdříve opatřit padělané nebo pozměněné peníze, případně je poté po určitou dobu přechovávat. Z tohoto závěru tudíž vyplývá, že pachatel vedený úmyslem udat padělané nebo pozměněné peníze jako pravé, který si takové peníze opatřuje či přechovává, provádí v podstatě jen přípravné jednání směřující k tomu, aby uskutečnil svůj hlavní záměr, tj. udal takové peníze jako pravé. Příprava jako vzdálenější vývojové stadium trestného činu je k pokusu trestného činu či k jeho dokonání v poměru subsidiarity. Ustanovení o dokonání trestného činu tedy zahrnuje i přípravu k trestnému činu a pokus, takže se přípravné jednání již samostatně právně nekvalifikuje. Proto jednání pachatele, který si opatřil či přechovával padělané peníze s úmyslem udat je jako pravé, a který je také jako pravé následně udal, lze právně posoudit toliko jako trestný čin dle § 140 odst. 2 alinea druhá trestního zákona, a nikoli též dle § 140 odst. 1 trestního zákona.

Z teoretického pohledu pak Nejvyšší soud ČR v rámci tohoto rozhodnutí pouze doplnil, že pachatel může svým jednáním spáchat trestný čin padělání a pozměňování peněz v souběhu podle § 140 odst. 1 a podle § 140 odst. 2 alinea druhá trestního zákona, avšak toliko se uvedené může stát, dojde-li k předmětnému jednání ve vícečinném souběhu, tedy dojde-li ke spáchání těchto trestných činů alespoň dvěma samostatnými skutky. Konkrétně, na úrovni teoretické, by se mohlo jednat o situaci, kdy si pachatel opatří padělané nebo pozměněné peníze, případně je následně přechovává, avšak bez prokázaného úmyslu udat je jako pravé, kdy takovýto úmysl pojme až následně a až následně také takovýto úmysl realizuje.

Příklad č. 3

Konečně s problematikou trestněprávní ochrany platebních prostředků před paděláním a pozměňováním souvisí, a to v neposlední řadě i z hlediska posouzení legálnosti

občanskoprávních či obchodních vztahů, rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.8.2010 sp.zn. 7 Tdo 796/2010.

V předmětné trestní věci, projednávané dokonce na úrovni Nejvyššího soudu ČR, byla řešena trestná činnost pachatele, která byla v prvním stupni Krajským soudem v Ostravě posouzena jako zločin padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 2 alinea druhá trestního zákoníku, dílem dokonaný a dílem nedokonaný ve stadiu pokusu dle § 21 odst. 1 trestního zákoníku.

Uvedeného protiprávního jednání se měl dopustit pachatel tím, že dne 30. 8. 2009 v poledních hodinách v jistém městě v novinovém stánku předložil k úhradě nákupu cigaret v hodnotě 59 Kč padělek bankovky nominální hodnoty 500,- Kč, sériového čísla C13 018504, s úmyslem touto padělanou bankovkou zboží zaplatit a zároveň tak získat platidla pravá, ač si byl vědom toho, že předkládá bankovku padělanou, kdy však jím předkládaná bankovka se obsluhující prodavače zdála býti podezřelou a tato ji odmítla přijmout, takže v konečném důsledku pachatel uhradil dané zboží pravými penězi, přičemž následně téhož dne v podvečerních hodinách zmíněnou padělanou bankovku předložil k rozměnění na bankovky menší hodnoty v herně, a to se shodným úmyslem, kdy obsluhující servírka bankovku přijala do tržby a pachateli za ni vydala bankovky nižších nominálních hodnot, kteréžto si pachatel ponechal a následně použil pro svou potřebu.

Z podnětu odvolání obviněného v dané věci následně rozhodoval i odvolací soud, v daném případě Vrchní soud v Olomouci, který odvolání obviněného zamítl jako nedůvodné.

Nejvyšší soud ČR se tedy uvedenou kauzou zabýval z podnětu dovolání podaného obviněným.

Ten namítal opětovně především tu skutečnost, že jemu vytýkaný skutek měl být správně posouzen pouze jako přečin udávání padělaných a pozměněných peněz dle § 235 trestního zákoníku. Obviněný nepopíral, že získal padělané peníze jako protihodnotu za určité množství pervitinu, a poukázal na samotné znění ustanovení § 235 trestního zákoníku, dle něhož se tam uvedeného trestného činu dopustí ten, kdo udá jako pravé padělané či pozměněné peníze, jimiž mu jako pravými bylo placeno.

Odvolací soud, který odvolání obviněného zamítl, jeho argumentaci však nepřisvědčil s tím, že pervitin jako takový je drogou, která nemůže být předmětem legálních občanskoprávních nebo obchodněprávních vztahů a nemůže být ani předmětem dovoleného prodeje. Proto ten, kdo získá, byť nevědomky, padělek bankovky v rámci takovéto transakce, se nemůže domáhat toho, aby jeho jednání spočívající v následném udávání takto získaných padělaných bankovek bylo posouzeno toliko jako přečin dle § 235 trestního zákoníku.

Zmíněnému závěru odvolacího soudu však Nejvyšší soud v konečném důsledku nepřisvědčil.

Podle názoru dovolacího soudu je nutno „placením“ v obecné rovině rozumět poskytnutí peněz jako protihodnoty za nějaká plnění. Plněním může být i předání nějaké věci, kdy v takovém případě se typicky jedná o prodej. Pokud je předmětem prodeje droga, není přesvědčivého důvodu k tomu, aby poskytnutí peněžní protihodnoty nebylo považováno za „placení“, třebaže se jedná o prodej nelegální. Jinými slovy tedy o tom, zda jde při prodeji o placení, nemůže rozhodovat legálnost či nelegálnost transakce, nýbrž jen to, jakou funkci při ní plní peníze, tedy zda plní funkci všeobecného ekvivalentu. Pokud tomuto tak je, jde o placení. Navíc v daném směru dovolací soud poukazuje i na samotné znění příslušných ustanovení trestního zákona i zákoníku, které v případě drogové trestné činnosti používají dikce „kdo neoprávněně....prodá“. Tato dikce předpokládá mimo jiné i to, že za drogu je zapláceno penězi, aniž by na zmíněném cokoli měnila nelegálnost prodeje.

Závěr z uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu je tedy takový, že pro naplnění zákonného znaku přečinu udávání padělaných a pozměněných peněz podle § 235 trestního zákoníku vyjádřeného slovy „jimiž mu bylo placeno jako pravými“ není rozhodné, zda bylo pachateli placeno padělanými nebo pozměněnými penězi jako pravými za poskytnutí takové věci nebo služby, která je předmětem legálního obchodu. Proto není vyloučeno, aby pachatel spáchal uvedený přečin, a nikoli zločin padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 2 alinea druhá trestního zákoníku, i tehdy, jestliže jako pravé udal padělané či pozměněné peníze, které získal za neoprávněný prodej omamné nebo psychotropní látky jiné osobě.

S ohledem na uvedené závěry pak v daném konkrétním případě Nejvyšší soud dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a přikázal, aby se v potřebném rozsahu uvedenou trestní věcí znovu zabýval soud prvního stupně.

5 Vyhodnocení účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků

Měli-li bychom se zabývat otázkou účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků, je na místě se nejprve zmínit především o celkovém trendu vývoje počtu stíhaných a obžalovaných osob pro trestný čin dle § 140 trestního zákona (resp. § 233 trestního zákoníku), jakož i o počtu padělků zajištěných na našem území v posledních desetiletích, a následně, pro vyvození jakýchkoli závěrů o účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků, porovnat mj. i tuto trestněprávní ochranu s trestněprávní ochranou společnosti před jinými závažnými trestnými činy.

5.1 Statistické údaje

Všechny níže konstatované statistické údaje v této práci užité, vztahující se k počtu osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin dle § 140 trestního zákona (resp. dle § 233 trestního zákoníku) v uplynulých dvou desetiletích, konkrétně pak v letech 1990 – 2010, byly mou osobou získány na základě oficiální žádosti o poskytnutí údajů ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších právních předpisů, kterou jsem adresoval Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě, kde je tato žádost a její vyřízení evidováno pod sp. zn. SIN 1/2012-2, přičemž konkrétní poskytnuté statistické údaje jsou uvedeny v příloze č. 1 této práce.

Vývoj zmíněného jevu v letech 1990 – 2010 lze především prezentovat s využitím kvantitativních metod, konkrétně pak metody statistické analýzy, a grafického zobrazení trendu vývoje této předmětné trestné činnosti.

Ze získaných číselných údajů plyne, že v rámci naší republiky ke krajům s nejnižším počtem stíhaných a obžalovaných osob pro sledovanou trestnou činnost lze přiřadit především kraj Středočeský nebo kraj Jihočeský, a to v protipólu ke krajům Severomoravskému a hlavnímu městu Praha, kde je počet stíhaných a obžalovaných osob pro tuto trestnou činnost nejvyšší.

Jelikož čelní místa, avšak nutno podotknout, že čelní místa spíše v negativním směru, ve sledovaném období opakovaně zaujímá Severomoravský kraj, v němž také sám žiji, chtěl bych trend vývoje počtu stíhaných a následně i obžalovaných osob pro tuto trestnou činnost,

ohrožující v konečném důsledku i naše hospodářství, názorněji přiblížit i pomocí grafického zobrazení.

Tabulka 5.1.1

Ze statistických údajů uvedených v tabulce č. 5.1.1 plyne, že za počátek „jisté velké expanze“ stíhaných a obžalovaných osob pro sledovaný trestný čin můžeme za poslední dvě desetiletí považovat rok 1994, tedy, pokud bychom na zmíněnou skutečnost nahlíželi i z hlediska historického vývoje našeho státu, rok následující poté, co vznikla samostatná Česká republika.

K dalšímu významnějšímu růstu stíhaných a obžalovaných osob oproti téměř stabilnímu trendu došlo v rámci Severomoravského kraje následně v letech 2002, 2006, 2009 či 2010.

Uvedený jev může být důsledkem různých příčin.

Může být důsledkem negativních ekonomických výkyvů v zemi, způsobených např. hospodářskou krizí. Může být i důsledkem zvýšené snahy o experimentování mladých lidí při jejich seznamování se s výpočetní technikou. Rovněž může být i důsledkem neustálého zdokonalování prostředků výpočetní techniky, jež se stávají pro běžné obyvatelstvo také stále, mj. i z hlediska finančního, dostupnějšími. Zmíněné je však pouhými úvahami, kdy pravé příčiny zcela jistě nelze jednoznačně definovat.

Ze zkoumání a porovnávání získaných číselných údajů je dále zřejmé, že nejvíce stíhaných osob v období let 1993 – 2010 bylo právě na konci tohoto období, konkrétně tedy v roce 2010, kdy bylo pro předmětnou trestnou činnost trestně stíháno v rámci Severomoravského kraje celkem 81 osob, a obžaloba byla v tomto roce pro tuto trestnou činnost podána celkem na 70 osob, oproti stavu v roce 1990, kdy pro daný trestný čin nebyla stíhána a ani obžalována žádná osoba.

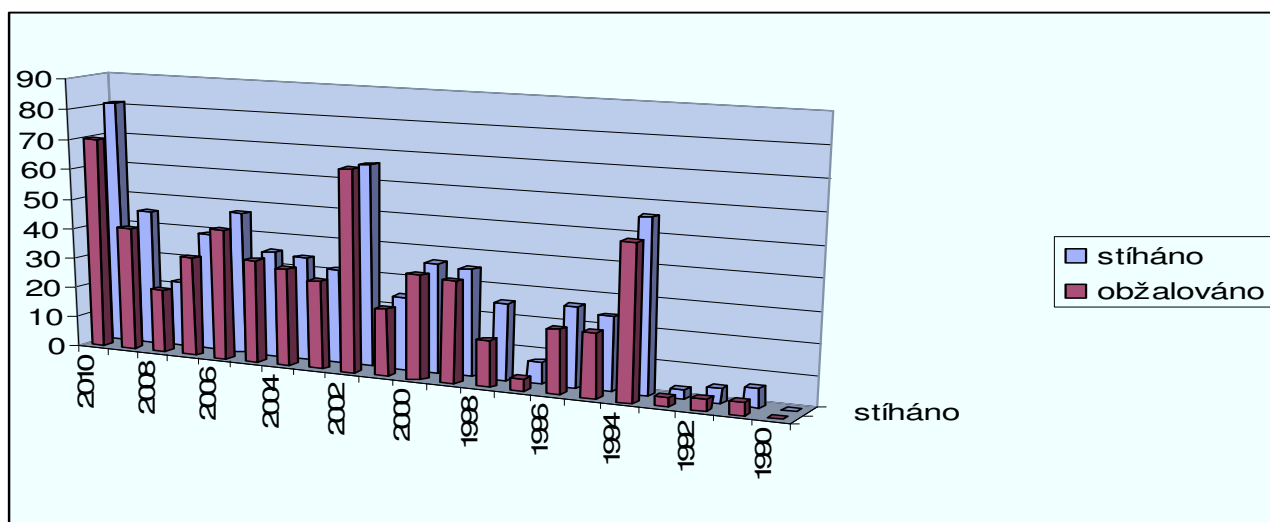
Z přílohy č. 1 této mé práce jednoznačně plyne, že v období let 1990 – 2010 bylo v Severomoravském kraji celkem pro danou trestnou činnost stíháno 647 osob a obžalováno bylo z uvedeného trestného činu celkem 580 osob. V ročním průměru počet osob stíhaných činil tedy 30,8 osob, počet osob obžalovaných pak 27,6 osob.

	Severomoravský	
	stíháno	obžalováno
1990	0	0
1991	6	4
1992	5	4
1993	3	3
1994	56	50
1995	24	21
1996	26	21
1997	7	4
1998	25	15
1999	35	33
2000	36	34
2001	24	22
2002	66	66
2003	31	29
2004	34	32
2005	35	34
2006	47	43
2007	39	33
2008	22	21
2009	45	41
2010	81	70

Podle dalších statistických údajů a metod statistické analýzy je zřejmé, že v časovém horizontu let 1993 – 2010 docházelo v rámci Severomoravského kraje ke značnému vychýlení se od výše uvedeného průměru, které bylo vyšší než 20%, stran počtu osob stíhaných v letech 1994, 2002, 2006, 2007, 2009, 2010, stran počtu obžalovaných osob pak v letech 1994, 2000, 2002, 2005, 2006, 2009 a 2010.

Pro zřetelnější přehled lze v dané souvislosti uvést i grafické rozložení stíhaných a obžalovaných osob podle § 140 trestního zákona (příp. dle § 233 trestního zákoníku) za sledovaná období (viz graf č. 5.1.1).

Graf 5.1.1

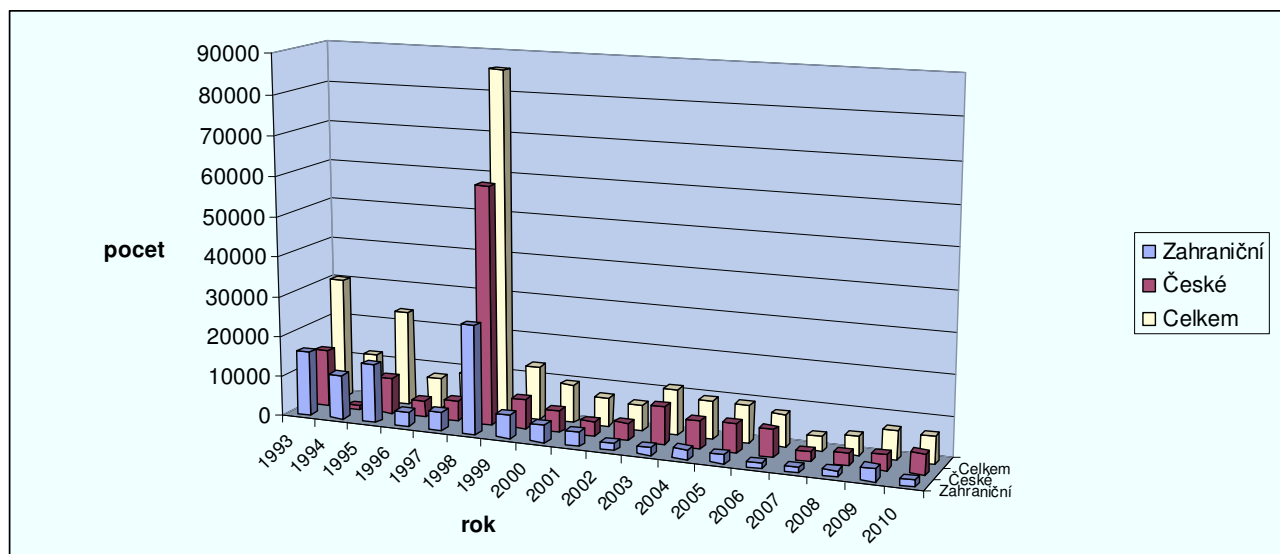

K uvedené výše analyzované problematice je však vhodné poukázat i na samotný výskyt, či snad výstižněji řečeno množství, zajištěných padělaných a pozměněných peněz v České republice v rozhodném období 1993 – 2010.

K další podrobnější analýze byla využita data a číselné údaje, získané z oficiálních webových stránek České národní banky, konkrétně stránek www.cnb.cz., kdy tyto jsou v zpracované tabulce přílohou č. 2 mé práce.

Také v tomto směru je možno uvedené statistické údaje pro větší názornost prezentovat i níže uvedeným grafickým vyjádřením, zobrazujícím počet zajištěných paděleků na území naší republiky (viz graf č. 5.1.2).

Graf 5.1.2

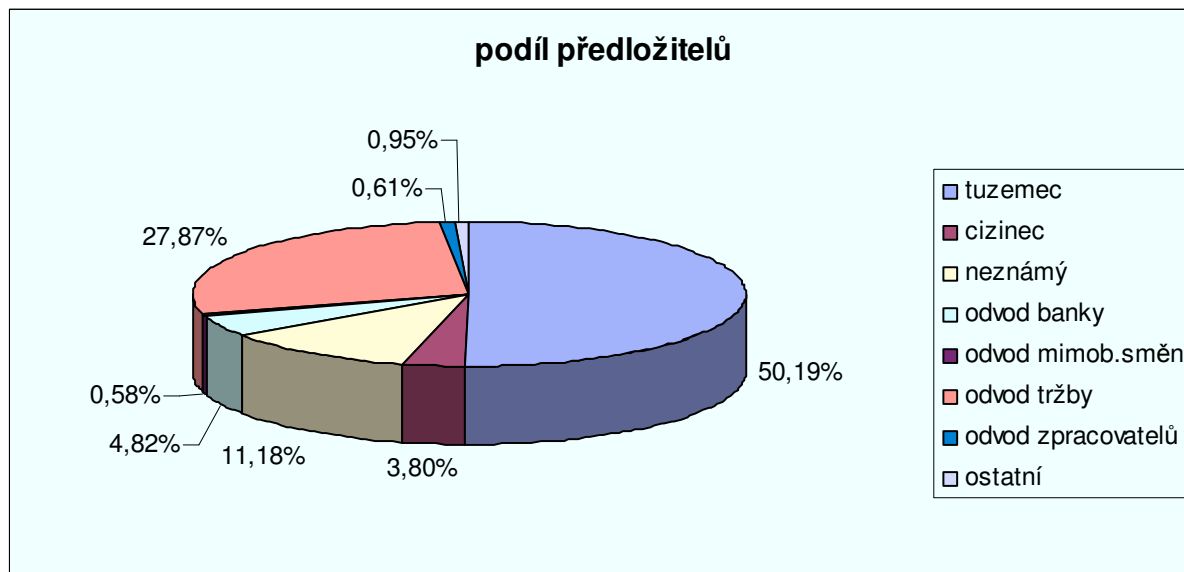
Podle grafu výše uvedeného lze konstatovat, že nejvíce padělků peněz bylo zadrženo v roce 1998, kdy z přílohy č. 2 plyne, že bylo v uvedeném roce zadrženo celkem 86 010 ks padělků. Nejméně padělků peněz bylo pak zadrženo naopak v roce 2007, kdy konkrétně bylo zadrženo „jen“ 3 576 ks. Při použití kvantitativních metod, speciálně pak metody statistické analýzy, nutno v dané souvislosti poukázat na následující údaje.

Za posledních 18 let došlo k zadržení padělaných a pozměněných peněz v celkovém počtu 264 782 ks, z čehož se v případě 157 197 ks jednalo o padělky české měny, ve zbývajících případech, tedy v případě 107 585 ks, pak o padělky měny cizí. Vyjádřeno v přepočtu bylo takto zadrženo průměrně každoročně v oběhu 14 710 ks padělků.

Z předmětného grafu č. 5.1.2 můžeme dále vyzorovat od roku 1998 postupný pokles výskytu padělků, byť s občasnými výkyvy, které však nedosahují takových rozměrů, jako rok 1998 oproti rokům předcházejícím.

Z hlediska statistického porovnání pak jako poslední údaj sloužící taktéž k vyhodnocení účinnosti trestněprávní ochrany platebních prostředků bych chtěl poukázat na podíl jednotlivých předložitelů na celkovém počtu padělků zajištěných v roce 2010, kdy i při tomto porovnávání bylo vycházeno především z údajů, zveřejněných na webových stránkách České národní banky (viz grafické zobrazení č. 5.1.3).

Graf 5.1.3

Podle výše uvedeného grafu můžeme stanovit, že se na celkovém počtu předložitelů nejvíce podílejí občané České republiky, a to více než z jedné poloviny. Významnou měrou jsou padělky zajišťovány i z odváděných tržeb, kdy cizinci jakožto předložitelé padělků se vyskytují „jen“ v 3,8 % případů. Byť právě ve vztahu k cizincům se uvedené číslo jeví jako relativně nízké, ve skutečnosti toto znamená, že téměř v každém dvacátém pátém zjištěném případě byl předložitelem padělku cizinec.

5.2 Vyhodnocení efektivity dosavadní trestněprávní úpravy ochrany platebních prostředků

Při vyhodnocování samotné efektivity dosavadní trestněprávní úpravy ochrany platebních prostředků před paděláním a pozměňováním je možno především vycházet ze statistických údajů, uvedených v předcházející části této práce, případně z údajů, které jsou přílohami této práce.

Ačkoliv se lze snad i důvodně domnívat, že pachatelé v případě paděláních či pozměňování peněz, jakož i při jejich udávání, se zmíněného protiprávního jednání v mnohých případech nedopouštějí ojediněle, neboli lépe vyjádřeno, nedopouštějí se tohoto jednání toliko ve vztahu k jednomu padělku, přesto statistické údaje vypovídají o naprosto

hrubém nepoměru mezi počtem zadržených padělků a počtem osob stíhaných a obžalovaných pro předmětnou trestnou činnost v jednotlivých letech.

Výše zmíněná skutečnost svědčí tedy jednoznačně o tom, že mnoho pachatelů předmětné trestné činnosti je a zůstává neodhaleno, jakož i v konečném důsledku také o tom, že i přes relativně přísné tresty, které dle našeho právního řádu pachatelům za jejich protiprávní jednání hrozí, nemají pachatelé z těchto jim hrozících trestů dostatečnou obavu, když navíc v případech, že se jedná o pachatele dosud netrestané, je jim možno, není-li jejich jednání právně kvalifikováno dle přísnějších ustanovení trestního zákoníku, uložit i výchovné tresty, tedy tresty nespojené s přímým výkonem trestu odnětí svobody.

V daném směru by bylo možno namítat, zda právní úprava trestněprávní ochrany peněz před jejich paděláním a pozměňováním tak, jak je upravena v současné době, je právní úpravou dostačující, a zda by mnohem širší rozpětí trestní sazby, kterou by byli pachatelé postižitelní, např. za trestný čin dle § 233 trestního zákoníku, nebylo účinnější prevencí před pácháním takovýchto trestných činů.

Na druhé straně, při srovnávání případného postihu pachatelů za takovéto trestné činy a za trestné činy, které jsou z hlediska laické veřejnosti mnohem závažnější, konkrétně pak za trestné činy proti životu a zdraví, či trestné činy vůči dětem, lze dosavadní právní úpravu nepochybně považovat za dostačující.

Obrazně řečeno, pachatel, který v úmyslu následného udání jako pravé sám padělá byť jednu jedinou bankovku, je téměř stejně postižitelný jako ten pachatel, který např. se vůči jiné osobě dopustí trestného činu loupeže (zde je dle platné právní úpravy postižitelný trestem odnětí svobody v rozpětí dva až deset let), či trestného činu namířeného vůči dítěti, konkrétně trestného činu pohlavního zneužívání (zde takovémuto pachateli hrozí trest odnětí svobody od jednoho roku do osmi let, nejsou-li dány další okolnosti, podmiňující aplikaci kvalifikovaných skutkových podstat s mnohem výraznější trestní sazbou). Ve srovnání s majetkovými trestnými činy pak z hlediska hrozícího trestu je pachatel trestného činu padělání a pozměňování peněz, spočívajícím v padělání či pozměňování jedné jediné bankovky jakékoli nominální hodnoty s úmyslem jejího následného udání jako pravé, téměř stejně postižitelný jako pachatel, který se dopustí vůči jinému subjektu majetkových trestných činů, např. krádeže, podvodu či zpronevěry se škodou převyšující hranici 500 tisíc Kč (v takovýchto případech je pachatel postižitelný trestem odnětí svobody ve výměře dva až osm let).

S ohledem na vše shora konstatované lze tedy shrnout, že současná trestněprávní úprava ochrany platebních prostředků před jejich paděláním či pozměňováním, i přes uvedené výhrady, ve srovnání s hrozícím trestním postihem za jiné trestné činy, je dle mého názoru

v konečném důsledku právní úpravou dostačující, když jednotlivé okolnosti každého případu lze v rámci rozhodovací praxe soudních orgánů zohlednit právě výší trestu v rámci zákonem stanovených sazeb.

6 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se mj. i v souladu se svým záměrem, prezentovaným v samotném úvodu, velmi stručně zabýval historickým vývojem peněz jako takových, jakož i bližší specifikací v současné době nejvíce užívaných platebních prostředků, konkrétně bankovek a mincí, platebních karet a šeků.

Jelikož všechny platební prostředky jsou v zájmu maximálního ztížení možnosti jejich padělání či pozměňování opatřeny řadou ochranných prvků, v samostatné části své práce jsem se věnoval i této problematice, podrobněji pak především se zaměřením na ochranné prvky bankovek české měny, když právě s jejich padělky se může v běžném životě setkat každý z nás a znalost základních ochranných prvků umožní i naprostému laikovi při pohledu na bankovku rozpoznat, zda se jedná o bankovku pravou či padělanou.

Po objasnění pojmu platebních prostředků a jejich ochranných prvků, jakož i po objasnění takových pojmů, jako je zejména pojem padělání či pozměnění platebních prostředků, jejich opatření, přechovávání a udávání do oběhu, jsem se již věnoval samotnému meritu své práce, konkrétně tedy trestněprávní úpravě ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním, a s uvedenou problematikou velmi úzce souvisejícími dalšími trestnými činy dle v současné době platného trestního zákoníku. Tuto současnou právní úpravu jsem pak ve vztahu k pachatelům, jakožto fyzickým osobám, porovnával i s právní úpravou platnou do konce roku 2009, tedy s právní úpravou podle trestního zákona č. 140/1961 Sb.

V dané souvislosti je však na místě konstatovat i další skutečnost, a to, že od 1. ledna 2012 je rovněž účinný zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim. Dle tohoto zákonného předpisu jsou za v něm taxativně vyjmenované trestné činy, m. j. i za trestné činy proti měně a platebním prostředkům, tedy i za trestný čin padělání a pozměnění peněz dle § 233 trestního zákoníku, trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 trestního zákoníku, či trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz dle § 235 trestního zákoníku, trestně odpovědné také osoby právnické, kdy však základní podmínky jejich trestní odpovědnosti, jakož i bližší rozbor sankcí za jimi spáchané trestné činy, by byly nepochybně námětem pro samostatnou práci.

V zájmu porovnání naší trestněprávní úpravy této problematiky po prostudování příslušných částí právních předpisů dalších států, s nimiž naše republika geograficky sousedí, konkrétně trestních zákonů Německa, Polska a Slovenska, jsem se pokusil upozornit na

nejvýraznější rozdíly v těchto trestněprávních úpravách, které se odrážejí především ve výších trestů, jež je možno pachatelům (fyzickým osobám) takovýchto trestných činů soudními orgány uložit.

Studiem některých rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, vztahujících se k dané problematice, kdy tato jsem pojal i do své práce, jsem dospěl k závěru, že byť se problematika trestněprávní ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním jeví na první pohled problematikou náležitě upravenou a s jednoznačným výkladem, ve skutečnosti tomuto tak není. I orgány činné v trestním řízení v jednotlivých kauzách příslušná zákonná ustanovení vykládají různě, což vede ke skutečnosti, že z titulu dovolání se danou problematikou mnohdy musí zabývat i samotný Nejvyšší soud České republiky. Ten pak také ke sporným otázkám v rámci svého rozhodnutí zaujímá určitá stanoviska, kterými, i dle mého názoru, při řešení obdobných problémů následně usměrňuje rozhodovací praxi soudních orgánů v obdobných kauzách a dalším rozdílným výkladům jednotlivých právních ustanovení tak také předchází.

Konečně v závěrečné kapitole své práce s využitím informací poskytnutých mé osobě Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě na podkladě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších právních předpisů, a údajů zjištěných na oficiálních webových stránkách České národní banky jsem v souladu s cílem mé práce realizoval při porovnání počtu stíhaných a obžalovaných osob pro trestný čin dle § 233 trestního zákoníku (dříve dle § 140 trestního zákona) a celkového počtu zadržených padělaných bankovek na našem území v posledních letech, za využití metody statistické analýzy, vyhodnocení účinnosti stávající trestněprávní ochrany platebních prostředků před jejich paděláním a pozměňováním. Zmíněnou trestněprávní ochranu platebních prostředků jsem rovněž porovnal i z hlediska trestů, kterými jsou pachatelé těchto trestných činů ohroženi, s některými dalšími trestnými činy, a to jak trestnými činy proti životu a zdraví, tak i trestnými činy majetkovými.

Závěrem lze tedy dle mého názoru shrnout, že současná trestněprávní ochrana platebních prostředků před jejich paděláním či pozměňováním je trestněprávní ochranou (zejména pak při srovnání s tresty, které hrozí pachatelům za trestnou činnost jiného charakteru) dostačující, kdy právě s ohledem na rozpětí jednotlivých trestních sazeb, zohledňujících i některé přitěžující okolnosti, je možno ukládat pachatelům takovýchto trestných činů hospodářské povahy naprosto adekvátní tresty.

V daném směru si však nelze odpustit zcela na závěr z mé strany malou poznámku, zaměřenou na nedostatečnou informovanost o trestněprávním postihu za výše uvedenou trestnou činnost mezi mladými lidmi.

I z průběhu mého vlastního středoškolského studia mohu dosvědčit, že zmíněné problematice není během studia věnována ze strany výuky dostatečná pozornost, kdy mladí lidé pak mnohdy nedokáží náležitým způsobem v dalším životě vyhodnotit případnou škodlivost zhotovování a následného udávání padělků bankovek do oběhu, a ani si neuvědomují, jakou výší trestu mohou být za takováto jednání postiženi. Právě náležitá osvěta mezi studenty by mohla být i jistou prevencí před rostoucím počtem osob stíhaných a následně i obžalovaných z těchto trestných činů.

Seznam použité literatury a pramenů:

Monografie a další literatura

- 1) BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky, jejich ochrana a padělání*. 1. vydání. Praha 4:Tiskárna MV, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0
- 2) GROSSMANNOVÁ, Dagmar, ŠTEFAN, Jan. *Peníze v proměnách času*. 1. vydání. Ostrava 2007: MARQ. 217s. ISBN 978-80-86840-28-4
- 3) JÍLEK, Josef, prof. Ing. CSc. *Peníze a měnová politika*. 1. vydání. Praha:Grada, Publishing,a.s., 2004. 744 s., ISBN 80-247-0769-1.
- 4) KOLMAN, Jiří. *Ochrana ekonomických zájmů*. 1. vydání. Praha:Vysoká škola regionálního rozvoje,s.r.o., 2011. 107 s. ISBN 978-80-87174-05-0.
- 5) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha:C.H.Beck, 2006. 647 s. ISBN 80-7179-549-6
- 6) PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* 1. vydání. Praha:Pragoeduca, 2000. 81 s. ISBN 80-85856-84-0.

Právní předpisy s komentářem

- 7) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 1. vydání. Praha:C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9

Právní předpisy

- 8) *Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, v platném znění*
- 9) *Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v platném znění*
- 10) *Úmluva č. 15/1932 Sb., úmluva o potírání penězokazectví*
- 11) *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona účinného do 31.12.2009*
- 12) *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění*
- 13) *Vyhláška České národní banky č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí*
- 14) *Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon*

15) *Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. Nr 88, poz. 553)*

16) *Das Strafgesetzbuch (StGB) Der Bundesrepublik Deutschlands*

Elektronické zdroje

17) *Internetové stránky Nejvyššího soudu České republiky.* Dostupné z <http://www.nsoud.cz> [cit. 2012-02-10]

19) *Internetové stránky České národní banky.* Dostupné z <http://www.cnb.cz>. [cit. 2012-02-10]

Ostatní zdroje

20) *Informace od KSZ v Ostravě na podkladě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

Ostrava, dne 6. dubna 2012

.....
Bc. David Masný